Oikeustapauskokoelma

UNIONIN YLEISEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (kuudes jaosto)

15 päivänä heinäkuuta 2015*

Kilpailu — Kartellit tai muut yhteistoimintajärjestelyt — Jänneteräksen eurooppalaiset markkinat — Hintojen vahvistaminen, markkinoiden jakaminen ja arkaluonteisten kaupallisten tietojen vaihtaminen — Päätös, jossa todetaan SEUT 101 artiklan rikkominen — Säännöt, jotka koskevat sitä, voidaanko emoyhtiön katsoa olevan vastuussa tytäryhtiönsä kilpailusääntöjen vastaisesta käyttäytymisestä — Olettama, jonka mukaan emoyhtiö käyttää tosiasiallisesti ratkaisevaa vaikutusvaltaa tytäryhtiössä — Kohtuullinen kesto

Asiassa T-436/10,

HIT Groep BV, kotipaikka Haarlem (Alankomaat), edustajanaan aluksi asianajajat G. van der Wal, G. Oosterhuis ja H. Albers, sittemmin van der Wal ja Oosterhuis,

kantajana,

vastaan

Euroopan komissio, asiamiehinään P. Van Nuffel, S. Noë ja V. Bottka,

vastaajana,

jossa vaaditaan kumottavaksi SEUT 101 artiklan ja ETA-sopimuksen 53 artiklan soveltamismenettelystä (asia COMP/38.344 – Jänneteräs) 30.6.2010 annettu komission päätös K(2010) 4387 lopullinen, sellaisena kuin se on muutettuna 30.9.2010 annetulla komission päätöksellä K(2010) 6676 lopullinen ja 4.4.2011 annetulla komission päätöksellä K(2011) 2269 lopullinen,

UNIONIN YLEINEN TUOMIOISTUIN (kuudes jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja S. Frimodt Nielsen (esittelevä tuomari) sekä tuomarit F. Dehousse ja A. M. Collins,

kirjaaja: hallintovirkamies J. Plingers,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 27.6.2014 pidetyssä istunnossa esitetyn,

on antanut seuraavan

* Oikeudenkäyntikieli: hollanti.

tuomion[1] [– –]

Oikeudenkäyntimenettely ja asianosaisten vaatimukset

65 Hit Groep nosti nyt esillä olevan kanteen unionin yleiseen tuomioistuimeen 15.9.2010 toimittamallaan kannekirjelmällä.

66 Unionin yleiseen tuomioistuimeen 24.12.2010 toimittamallaan kirjelmällä Nedri vaati saada osallistua nyt käsiteltävään asiaan väliintulijana tukien komission vaatimuksia, minkä unionin yleisen tuomioistuimen ensimmäisen jaoston puheenjohtaja salli 28.2.2011 antamallaan määräyksellä. Nedri ilmoitti kuitenkin unionin yleiseen tuomioistuimeen 28.10.2013 toimittamallaan kirjeellä peruuttavansa väliintulonsa. Se poistettiin näin ollen asiasta T-436/10 väliintulijana unionin yleisen tuomioistuimen kuudennen jaoston puheenjohtajan 4.12.2013 antamalla määräyksellä.

67 Hit Groep pyysi 6.5.2011 päivätyllä kirjeellään lupaa esittää uusi kanneperuste sellaisten seikkojen valossa, jotka on esitetty ensimmäistä kertaa vastineessa.

68 Unionin yleinen tuomioistuin pyysi 6.6.2011 tekemällään päätöksellä komissiota toimittamaan sille toisen muutospäätöksen. Komissio noudatti tätä pyyntöä 16.6.2011.

69 Hit Groep vahvisti 26.7.2011 päivätyllä kirjeellä, että se pyysi saada muokata kanneperusteitaan toisen muutospäätöksen tekemisen vuoksi.

70 Unionin yleinen tuomioistuin hyväksyi tämän pyynnön 29.7.2011 päivätyllä kirjeellä.

71 Kirjallinen menettely päättyi 20.10.2011 siihen, että komissio toimitti vastauskirjelmänsä oikeudenkäyntikielellä.

72 Vastauskirjelmässään komissio otti kantaa kantajan vastauskirjelmässään esittämään pyyntöön saada muokata kanneperusteitaan sekä huomautuksiin, joita kantaja esitti toisen muutospäätöksen tekemisen vuoksi.

73 Unionin yleisen tuomioistuimen jaostojen kokoonpanoja muutettiin 23.9.2013 lähtien, ja esittelevä tuomari nimitettiin kuudenteen jaostoon, jolle esillä oleva asia tämän vuoksi siirrettiin 3.10.2013.

74 2.5.1991 annetun unionin yleisen tuomioistuimen työjärjestyksen 52 artiklan 2 kohdassa tarkoitettu alustava kertomus esitettiin kuudennelle jaostolle 8.11.2013.

75 Unionin yleinen tuomioistuin esitti 2.5.1991 annetun työjärjestyksen 64 artiklan mukaisena prosessinjohtotoimena komissiolle kirjallisia kysymyksiä 17.12.2013. Komissio vastasi näihin kysymyksiin 6.2.2014. Kantaja esitti huomautuksensa komission vastaukseen kirjelmällä, jonka se toimitti unionin yleiseen tuomioistuimeen 14.3.2014.

76 Unionin yleinen tuomioistuin päätti 14.5.2014 esittelevän tuomarin kertomuksen perusteella aloittaa suullisen käsittelyn.

77 Asianosaisten lausumat ja vastaukset unionin yleisen tuomioistuimen esittämiin kirjallisiin ja suullisiin kysymyksiin kuultiin 27.6.2014 pidetyssä istunnossa.

78 Hit Groep vaatii, että unionin yleinen tuomioistuin

1 — Tästä tuomiosta esitetään vain kohdat, joiden julkaisemista unionin yleinen tuomioistuin pitää aiheellisena.

— kumoaa riidanalaisen päätöksen sitä koskevilta osin ja erityisesti 1 artiklan 9 kohdan b alakohdan, 2 artiklan 9 kohdan ja 4 artiklan 22 kohdan

— toissijaisesti kumoaa riidanalaisen päätöksen 2 artiklan 9 kohdassa sille määrätyt sakot tai alentaa niiden määrää asianmukaiseksi katsomallaan tavalla

— velvoittaa komission korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

79 Komissio vaatii, että unionin yleinen tuomioistuin

— hylkää kanteen ja

— velvoittaa Hit Groepin korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

Oikeudellinen arviointi

80 Hit Groep esittää ensisijaisesti riidanalaisen päätöksen kumoamisvaatimuksensa tueksi kolme kanneperustetta sekä toissijaisesti kaksi kanneperustetta sen vaatimuksensa tueksi, joka koskee sille määrätyn sakon kumoamista tai sen määrän alentamista.

81 Hit Groep esitti myös kirjallisen menettelyn aikana täydentävän kuudennen kanneperusteen.

82 Ensimmäisen kanneperusteen mukaan ensinnäkin SEUT 101 artiklaa ja ETA-sopimuksen 53 artiklaa on rikottu ja toiseksi perusteluvelvollisuutta on laiminlyöty siltä osin kuin riidanalaisessa päätöksessä todetaan, että Hit Groep on vastuussa kilpailusääntöjen rikkomisesta ajanjaksolla 1.1.1998–17.1.2002.

83 Toisen kanneperusteen mukaan sakon määrääminen Hit Groepille, joka ei enää 1.11.2004 jälkeen ole harjoittanut liiketoimintaa, on ristiriidassa SEUT 101 artiklan tavoitteen, sakkojen määräämiseen liittyvän eurooppalaisen politiikan ja suhteellisuusperiaatteen kanssa, koska tämä sakko ei ole enää asianmukainen eikä välttämätön.

84 Kolmannen kanneperusteen mukaan Hit Groepin on katsottu virheellisesti olevan yhteisvastuussa rikkomisesta, johon Nedri on syyllistynyt.

85 Neljännen kanneperusteen mukaan Hit Groepille määrätyn sakon määrä on virheellinen siltä osin kuin

— ottamalla huomioon Hit Groepin vuoden 2003 liikevaihdon komissio rikkoi asetuksen N:o 1/2003 23 artiklan 2 kohtaa ja loukkasi suhteellisuusperiaatetta (ensimmäinen osa)

— komission olisi pitänyt myöntää kantajalle samanlainen sakon alennus kuin Nedrille, koska sen vastuu ei voi olla suurempi kuin Nedrin vastuu (toinen osa)

— komissio laski virheellisesti kantajalle määrätyn sakon määrän erikseen, vaikka sen olisi pitänyt rajoittaa sitä osaan Nedrille määrätystä sakosta, koska sen katsottiin olevan vain yhteisvastuussa tälle määrätystä sakosta (kolmas osa)

— komissio on loukannut yhdenvertaisen kohtelun periaatetta, koska se ei ole ottanut huomioon 10 prosentin enimmäismäärän soveltamisen jälkeen sen ajanjakson rajallisuutta, jonka osalta sen katsottiin olevan vastuussa siitä rikkomisesta, johon Nedri on syyllistynyt (neljäs osa).

86 Toissijaisesti esitetyn viidennen kanneperusteen mukaan komissio ei ole noudattanut menettelyn kohtuullista kestoa.

87 Kuudennen kanneperusteen mukaan sakon perusmäärä on laskettu sellaisen Nedrin toiminta-ajanjakson perusteella, joka on pidempi kuin se ajanjakso, jonka osalta Hit Groepin katsotaan olevan yhteisvastuussa tytäryhtiöstään.

88 Istunnossa kantaja esitti seitsemännen kanneperusteen, jonka mukaan unionin yleinen tuomioistuin ei noudattanut oikeudenkäynnin kohtuullista kestoa.

Kolme ensimmäistä kanneperustetta

Riidanalaisen päätöksen mieleen palauttaminen

89 Riidanalaisesta päätöksestä ilmenee, että ajanjaksolla 1.1.1998–17.1.2002 kantaja omisti Nedrin kokonaan ja että näin ollen sen voidaan olettaa käyttäneen ratkaisevaa vaikutusvaltaa, mitä olettamaa kantaja ei komission mukaan ole kyennyt kumoamaan (riidanalaisen päätöksen 804–812 perustelukappale).

90 Komissio katsoi näin ollen, että Nedrin piti katsoa olevan vastuussa rikkomisesta 1.1.1984–19.9.2002, ja totesi kantajan olevan vastuussa yhdessä ja yhteisvastuullisesti Nedrin kanssa ajanjakson 1.1.1998–17.1.2002 osalta (riidanalaisen päätöksen 813 perustelukappale).

91 Riidanalaisen päätöksen 1 artiklassa säädetään seuraavaa:

”Seuraavat yritykset ovat rikkoneet SEUT 101 artiklaa ja 1.1.1994 alkaen ETA-sopimuksen 53 artiklaa osallistumalla mainittuina ajanjaksoina useisiin sopimuksiin ja yhdenmukaistettuihin menettelytapoihin jänneteräksen alalla sisämarkkinoilla ja 1.1.1994 lähtien ETA:lla:

– –

9. Nedri-konsernin yritykset:

a) Nedri Spanstaal BV 1.1.1984–19.9.2002 ja

b) Hit Groep BV 1.1.1998–17.1.2002.”

92 Lopuksi riidanalaisen päätöksen 2 artiklassa komissio määrää yhtäältä 5 056 500 euron sakon yhdessä ja yhteisvastuullisesti Nedrille ja Hit Groepille ja toisaalta 1 877 500 euron sakon Hit Groepille.

Asianosaisten lausumat

– Ensimmäinen kanneperuste, jonka mukaan ensinnäkin SEUT 101 artiklaa ja ETA-sopimuksen 53 artiklaa on rikottu siltä osin kuin riidanalaisessa päätöksessä todetaan, että Hit Groep on vastuussa kilpailusääntöjen rikkomisesta ajanjaksolla 1.1.1998–17.1.2002, ja toiseksi perusteluvelvollisuutta on laiminlyöty

93 Aineellisesti Hit Groep väittää, että sekä väitetiedoksiannossa että riidanalaisessa päätöksessä komissio on todennut sen olevan yhteisvastuussa pelkästään siksi, että se on osakkeenomistaja, joka käytti valvontavaltaa ja ratkaisevaa vaikutusvaltaa Nedriin.

94 Kantajan mukaan komissio totesi kuitenkin samanaikaisesti Hit Groepin itse rikkoneen SEUT 101 artiklaa esittämättä syitä tälle tai perustelematta päätöstään tältä osin.

95 Hit Groep väittää, että vaikka sen voidaan mahdollisesti katsoa olevan vastuussa kilpailusääntöjen rikkomisesta, tämä ei kuitenkaan merkitse sitä, että se olisi aineellisesti syyllistynyt rikkomiseen. Se katsoo, ettei se ole syyllistynyt rikkomiseen eikä avustanut siinä, vaan se myöntää ainoastaan vastuunsa Nedrin käyttäytymisestä.

96 Hit Groepin mukaan tällainen vastuu ei ole yhtä intensiivistä kuin rikkomiseen aineellisesti syyllistyvän yrityksen vastuu, minkä pitäisi vaikuttaa sakon määrään.

97 Komissio riitauttaa tämän väitteen.

– Toinen kanneperuste, jonka mukaan sakon määrääminen Hit Groepille, joka ei enää 1.11.2004 jälkeen ole harjoittanut liiketoimintaa, on ristiriidassa SEUT 101 artiklan tavoitteen, sakkojen määräämiseen liittyvän eurooppalaisen politiikan ja suhteellisuusperiaatteen kanssa, koska tämä sakko ei ole enää asianmukainen eikä välttämätön

98 Hit Groep viittaa 11.12.2007 annettuun tuomioon ETI ym. (C-280/06, Kok., EU:C:2007:775) sekä julkisasiamies Kokottin ratkaisuehdotukseen tässä asiassa (EU:C:2007:404) ja väittää lähinnä, että vaikka se tai Nedri eivät ole lakanneet olemasta eikä niitä ole siirretty oikeushenkilölle tai kolmannelle yritykselle, se ei ole toiminut markkinoilla enää 1.11.2004 jälkeen (eli viiteen vuoteen ennen kuin komissio määräsi sille sakon), että sille on määrätty sakko vain Nedrin, joka on ainoana syyllistynyt rikkomiseen, emoyhtiönä eikä sakolla ole tämän vuoksi sen suhteen mitään varoittavaa vaikutusta.

99 Tämä seuraamus ei siis ole kilpailupolitiikan tavoitteiden mukainen eikä suhteellisuusperiaatteen mukainen, koska se ei kantajan mukaan ole asianmukainen eikä välttämätön SEUT 101 artiklan tavoitteen saavuttamiseksi.

100 Kantaja arvioi aineellisesti, että tällaisissa olosuhteissa taloudellisen jatkuvuuden periaatteen olisi pitänyt johtaa siihen, että sakko määrätään ainoastaan oikeushenkilölle, joka on syyllistynyt rikkomiseen, eli Nedrille, koska se itse vain holdingyhtiönä oli enää vain tyhjä kuori.

101 Se nimittäin katsoo, että jos sen kaltainen holdingyhtiö luovuttaa tytäryhtiön, joka on syyllistynyt kilpailusääntöjen rikkomiseen, ja jos tämä holdingyhtiö ei tämän jälkeen enää harjoita taloudellista toimintaa, aiemman yritysryhmän taloudellinen jatkuvuus on rikkomiseen syyllistyneen yksikön vastuulla, ja sakko on määrättävä tälle yksikölle eikä taloudellista toimintaa harjoittamattomalle holdingyhtiölle.

102 Hit Groep väittää lisäksi, että komission valinnan, jonka se voi oikeuskäytännön mukaan tehdä emoyhtiön tai tytäryhtiön sakottamisen välillä, olisi tehokkuuden nimissä pitänyt johtaa siihen, että se määrää sakkoja yksinomaan Nedrille.

103 Hit Groep väittää myös, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan komissio ei voi vahvistaa tytäryhtiölle määrätyn sakon määrää aiemman emoyhtiön liikevaihdon perusteella, jos päätöksen tekohetkellä yritys on jaettu osiin, koska aiemman emoyhtiön liikevaihto ei enää heijasta tämän yrityksen tosiasiallista taloudellista kapasiteettia. Komission olisi näin ollen pitänyt vahvistaa sakon määrä siten, että se vastaa yrityksen tosiasiallista taloudellista kapasiteettia, joka – kun otetaan huomioon sen rajoitettu liikevaihto ja taloudellisen toiminnan puuttuminen – oli (ja on yhä) olematon. Tämän olisi siis pitänyt johtaa sakkojen määräämiseen ainoastaan Nedrille.

104 Komissio riitauttaa nämä väitteet.

– Kolmas kanneperuste, jonka mukaan Hit Groepin on virheellisesti katsottu olevan yhteisvastuussa rikkomisesta, johon Nedri on syyllistynyt

105 Hit Groepin on katsottu olevan yhteisvastuussa kilpailusääntöjen rikkomisesta, johon Nedri on syyllistynyt ajanjaksolla 1.1.1998–17.1.2002.

106 Hit Groep korostaa kuitenkin, ettei komissio lausunut ajanjaksosta 1.5.1987–1.5.1994, jolloin se kuitenkin myös omisti tytäryhtiönsä kokonaan. Ajanjakson 1.5.1994–31.12.1997 osalta komissio katsoi, ettei sillä ollut todisteita ratkaisevan vaikutusvallan käyttämisestä Nedriin.

107 Hit Groep katsoo kuitenkin osoittaneensa hallinnollisen menettelyn aikana, että se oli kumonnut olettaman, jonka mukaan emoyhtiö, joka omistaa rikkomiseen syyllistyneen tytäryhtiön kokonaan, käyttää ratkaisevaa vaikutusvaltaa tytäryhtiönsä käyttäytymiseen.

108 Se muistuttaa olleensa ajanjaksolla 1.1.1998–17.1.2002 rahoituksellinen holdingyhtiö (omistusyhtiö).

109 Kantaja arvioi, että tällaisen holdingyhtiön luonteen, sen toimintatavan ja sen omistusten laajuuden seurauksena tällaisen oikeushenkilön ei voida katsoa käyttävän ratkaisevaa vaikutusvaltaa tytäryhtiöönsä, vaikka se omistaa tämän kokonaan, ellei komissio näytä toteen päinvastaista.

110 Hit Groep huomauttaa tältä osin ensiksi, että komissio tukeutuu toukokuussa 1994 toteutettuun tarkastukseen (directie-instructie). Tämä tarkastus tapahtui kuitenkin neljä vuotta aikaisemmin kuin ajanjakso, jonka osalta komissio piti ratkaisevan vaikutusvallan käyttämistä toteen näytettynä. Se arvioi lisäksi aineellisesti, ettei tämä tarkastus koske päivittäistä hallinnointia eikä tytäryhtiön kaupallista politiikkaa eikä se ulotu pidemmälle kuin pelkkään sellaisten oikeuksien käyttämiseen, jotka laissa ja yhtiöjärjestyksissä annetaan holdingyhtiölle osakkeenomistajana. Lopuksi Hit Groepin mukaan sekä Nedri että se itse väittivät, että tämän tarkastuksen asema ei ollut selvä, ja Nedri huolimatta tätä koskevista väitteistään ei katsonut tämän tarkastuksen kohteen olevan sama kuin komissio katsoi sen olevan.

111 Hit Groep huomauttaa toiseksi, että komissio tukeutuu noin viisi kertaa vuodessa kokoontuneen johtoryhmän olemassaoloon. Kantaja kiistää myöntäneensä, että tässä ryhmässä keskusteltiin liiketoiminnan yleisestä sujumisesta sekä muista tärkeistä kysymyksistä. Se toteaa, että sillä oli vain kaksi työntekijää, vaikka sen omistusten lukumäärä oli 11 vuonna 1994 ja jopa 26 vuonna 2001. Se katsoo, että tällaisissa olosuhteissa komissio ei voinut pelkästään todeta sen käyttävän ratkaisevaa vaikutusvaltaa esittämättä tältä osin muita täsmennyksiä, vaikka se pyysikin Nedriltä, että tämä pitäisi sen ajan tasalla liiketoiminnan yleisestä sujumisesta ja sitä kiinnostavista kysymyksistä. Hit Groep katsoo, ettei komissio esitä perusteluja eikä todisteita yhteistoiminnan laajuudesta johtoryhmässä.

112 Hit Groep huomauttaa kolmanneksi, että komissio tukeutuu sille vastaiseen Nedrin lausuntoon, jossa sen mukaan väitetään, että johtoryhmän kokousten aikana keskusteltiin kaikista kaupallisista näkökohdista. Hit Groep katsoo, että se on selittänyt tätä kysymystä jo hallinnollisessa menettelyssä ja että nämä lausunnot on antanut rikkomiseen osallistunut osapuoli eikä niiden tueksi ole esitetty kirjallisia todisteita tai kolmansien lausuntoja.

113 Hit Groep arvioi sen sijaan, että tapahtumien kulusta ilmenee, ettei se ole käyttänyt vaikutusvaltaa tytäryhtiössään. Se katsoo nimittäin lähinnä, että Nedri aloitti osallistumisensa kartelliin vuonna 1984 eli 14 vuotta ennen kuin sen katsottiin käyttävän ratkaisevaa vaikutusvaltaa tähän ja että Nedri jatkoi osallistumistaan vuoden 2002 syksyyn asti, vaikka se itse oli luovuttanut tämän tytäryhtiön. Sen mukaan Nedrin käyttäytymisen itsenäinen luonne on näin osoitettu.

114 Lopuksi kantaja katsoo lähinnä, että komission väitteet, joiden mukaan kantaja toimi myös teräsalalla ja Nedrin kaupallinen toiminta liittyi siis sen omaan toimialaan, ovat perusteettomia. Se toteaa, ettei komissio milloinkaan väittänyt sen olleen tietoinen rikkomisesta, johon Nedri oli syyllistynyt, ja että se

on itse aina kieltänyt tienneensä tästä rikkomisesta, minkä seurauksena komission väitteet, joiden mukaan sillä oli toimintaa teräsalalla muttei kuitenkaan missään tapauksessa jänneteräksen alalla, käyvät merkityksettömiksi.

115 Komissio kiistää nämä väitteet.

Unionin yleisen tuomioistuimen arviointi asiasta

116 Ensin on tutkittava kolmas kanneperuste ja tämän jälkeen ensimmäinen ja toinen kanneperuste.

– Periaatteiden mieleen palauttaminen

117 Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan yrityksen käsitteeseen kuuluvat kaikki taloudellista toimintaa harjoittavat yksiköt niiden oikeudellisesta muodosta tai rahoitustavasta riippumatta. Unionin tuomioistuin on myös täsmentänyt yhtäältä, että yrityksen käsitteellä on tässä asiayhteydessä katsottava tarkoitettavan taloudellista kokonaisuutta, vaikka oikeudellisesti tämän taloudellisen kokonaisuuden muodostaakin useampi kuin yksi luonnollinen henkilö tai oikeushenkilö, ja toisaalta, että kun tällainen taloudellinen yksikkö rikkoo kilpailusääntöjä, sen asiana on yksilöllisen vastuun periaatteen mukaisesti vastata kyseisestä rikkomisesta (ks. tuomio 29.9.2011, Elf Aquitaine v. komissio, C-521/09 P, Kok., EU:C:2011:620, 53 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

118 Vakiintuneesta oikeuskäytännöstä käy ilmi myös, että emoyhtiön voidaan katsoa olevan vastuussa tytäryhtiön toiminnasta erityisesti silloin, kun tytäryhtiö siitä huolimatta, että se on erillinen oikeussubjekti, ei päätä itsenäisesti markkinakäyttäytymisestään vaan noudattaa olennaisilta osin emoyhtiön sille antamia ohjeita, kun otetaan erityisesti huomioon taloudelliset, organisatoriset ja oikeudelliset yhteydet näiden kahden oikeudellisen yksikön välillä (ks. edellä 117 kohdassa mainittu tuomio Elf Aquitaine v. komissio, EU:C:2011:620, 54 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

119 Koska tällaisessa tapauksessa emo- ja tytäryhtiö kuuluvat samaan taloudelliseen kokonaisuuteen ja muodostavat näin ollen yhden ainoan SEUT 101 artiklassa tarkoitetun yrityksen, komissio voi osoittaa sakkojen määräämistä koskevan päätöksen emoyhtiölle ilman, että sillä olisi velvollisuutta näyttää emoyhtiön itse osallistuneen rikkomiseen (ks. edellä 117 kohdassa mainittu tuomio Elf Aquitaine v. komissio, EU:C:2011:620, 55 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen). Toisin sanoen kyseessä ei välttämättä ole sellainen emoyhtiön ja tytäryhtiön välinen rikkomiseen liittyvä yllytyssuhde eikä varsinkaan ensiksi mainitun osallisuus mainittuun rikkomiseen, jonka perusteella komissiolla olisi toimivalta osoittaa sakkojen määräämistä koskeva päätös emoyhtiölle, vaan tällainen toimivalta perustuu siihen, että asianomaiset yhtiöt muodostavat yhden ainoan SEUT 101 artiklassa tarkoitetun yrityksen (edellä 117 kohdassa mainittu tuomio Elf Aquitaine v. komissio, EU:C:2011:620, 88 kohta).

120 Unionin tuomioistuin on tältä osin täsmentänyt, että sellaisessa erityistapauksessa, jossa emoyhtiö omistaa kokonaan tytäryhtiönsä, joka on rikkonut unionin kilpailusääntöjä, yhtäältä tällä emoyhtiöllä voi olla ratkaiseva vaikutusvalta tytäryhtiön käyttäytymiseen ja toisaalta on olemassa kumottavissa oleva olettama, jonka mukaan kyseinen emoyhtiö tosiasiallisesti vaikuttaa siihen näin (jäljempänä ratkaisevan vaikutusvallan tosiasiallista käyttämistä koskeva olettama) (ks. edellä 117 kohdassa mainittu tuomio Elf Aquitaine v. komissio, EU:C:2011:620, 56 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

121 Ratkaisevan vaikutusvallan tosiasiallista käyttämistä koskevan olettaman tarkoituksena on erityisesti rakentaa tasapaino yhtäältä sen merkityksen, joka on annettava tavoitteelle, joka liittyy kilpailusääntöjen ja erityisesti SEUT 101 artiklan vastaisesta toiminnasta rankaisemiseen ja sen uusiutumisen ehkäisemiseen, ja toisaalta sellaisten vaatimusten välille, jotka seuraavat unionin oikeuden tietyistä yleisistä periaatteista, kuten esimerkiksi syyttömyysolettamaa, seuraamusten yksilöllisyyttä ja oikeusvarmuutta koskevista periaatteista sekä puolustautumisoikeuksista, mukaan lukien asianosaisten prosessuaalisen yhdenvertaisuuden periaate. Kyseinen olettama on muun muassa

tämän takia kumottavissa (edellä 117 kohdassa mainittu tuomio Elf Aquitaine v. komissio, EU:C:2011:620, 59 kohta). Tästä seuraa, että tällainen olettama on oikeassa suhteessa sillä tavoiteltuun hyväksyttävään päämäärään (tuomio 18.7.2013, Schindler Holding ym. v. komissio, C-501/11 P, Kok., EU:C:2013:522, 108 kohta).

122 Tällaisessa tilanteessa riittää, että komissio osoittaa emoyhtiön omistavan tytäryhtiön kokonaan voidakseen olettaa, että emoyhtiöllä on ratkaiseva vaikutusvalta kyseisen tytäryhtiön liiketoimintapolitiikkaan. Tämän perusteella komissio voi katsoa, että emoyhtiö on yhteisvastuussa tytäryhtiölleen määrätyn sakon maksamisesta, ellei emoyhtiö, jonka asiana on kumota tämä olettama, esitä riittäviä todisteita sen osoittamiseksi, että tytäryhtiö toimii itsenäisesti markkinoilla (edellä 117 kohdassa mainittu tuomio Elf Aquitaine v. komissio, EU:C:2011:620, 57 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

123 On täsmennettävä, että vaikka unionin tuomioistuin on maininnut oikeuskäytännössään sen ohella, että emoyhtiö omistaa kokonaan tytäryhtiönsä, muita seikkoja, joihin kuuluu esimerkiksi se, että emoyhtiön vaikutusta tytäryhtiönsä liiketoimintapolitiikkaan ei ole kiistetty ja että kahdella yhtiöllä on ollut yhteinen edustus hallinnollisessa menettelyssä, unionin tuomioistuin ei maininnut näitä seikkoja asettaakseen olettaman soveltamisen edellytykseksi sitä, että esitetään muita todisteita siitä, että emoyhtiö on tosiasiallisesti käyttänyt vaikutusvaltaa. Toisin sanoen komissio ei ole soveltaakseen ratkaisevan vaikutusvallan tosiasiallista käyttämistä koskevaa olettamaa tiettyyn tapaukseen velvollinen esittämään seikkoja, jotka ovat täydentäviä sellaisiin seikkoihin nähden, joilla osoitetaan kyseisen olettaman sovellettavuus ja toimivuus (ks. vastaavasti edellä 117 kohdassa mainittu tuomio Elf Aquitaine v. komissio, EU:C:2011:620, 80 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

124 Lisäksi on muistettava, että kyseinen olettama perustuu näkemykseen siitä, että tytäryhtiön kokonaan omistava yhtiö voi täysin poikkeuksellisia olosuhteita lukuun ottamatta käyttää omistuksensa perusteella ratkaisevaa vaikutusvaltaa kyseisen tytäryhtiönsä toimintaan nähden ja että toisaalta tämän vaikutusvallan tosiasiallisen käyttämisen puuttumista voidaan tehokkaimmin hakea sellaisten yksiköiden piiristä, joihin olettamaa sovelletaan. Jos tässä tilanteessa asianomaisen osapuolen kannalta olisi riittävää kumota mainittu olettama esittämällä väitteitä, joita ei tueta näytöllä, olettamalta vietäisiin pitkälti sen tehokas vaikutus (edellä 117 kohdassa mainittu tuomio Elf Aquitaine v. komissio, EU:C:2011:620, 60 ja 61 kohta).

125 Vakiintuneesta oikeuskäytännöstä ilmenee, ettei pelkästään se, että emoyhtiö on holdingyhtiö, riitä tekemään mahdottomaksi sitä, että se olisi käyttänyt ratkaisevaa vaikutusvaltaa mainittuun tytäryhtiöön. Konsernin asiayhteydessä holdingyhtiö, joka koordinoi muun muassa rahoitusinvestointeja konsernin sisällä, on nimittäin yhtiö, jonka tarkoituksena on koota yhteen osakkuudet eri yhtiöissä ja jonka tehtäviin kuuluu varmistaa niiden johdon yhtenäisyys erityisesti tällaisen budjettivalvonnan kautta (ks. vastaavasti tuomio 8.10.2008, Schunk ja Schunk Kohlenstoff-Technik v. komissio, T-69/04, Kok., EU:T:2008:415, 63 kohta; tuomio 13.7.2011, Shell Petroleum ym. v. komissio, T-38/07, Kok., EU:T:2011:355, 70 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen ja tuomio 29.6.2012, E.ON Ruhrgas ja E.ON v. komissio, T-360/09, Kok., EU:T:2012:332, 283 kohta).

126 Sen määrittämiseksi, päättääkö tytäryhtiö itsenäisesti toiminnastaan markkinoilla, on otettava huomioon tämän tytäryhtiön emoyhtiöön yhdistäviä taloudellisia, organisatorisia ja oikeudellisia yhteyksiä koskevat kaikki merkitykselliset seikat, jotka voivat vaihdella tapauksen mukaan ja joita ei näin ollen voida luetella tyhjentävästi (tuomio 10.9.2009, Akzo Nobel ym. v. komissio, C-97/08 P, Kok., EU:C:2009:536, 74 kohta).

127 Tätä arviointia ei ole aiheellista rajata ainoastaan niihin seikkoihin, jotka liittyvät tytäryhtiön liiketoimintapolitiikkaan stricto sensu, kuten jälleenmyynti- tai hintastrategiaan. Etenkään ratkaisevan vaikutusvallan tosiasiallista käyttämistä koskevaa olettamaa ei voida kumota osoittamalla pelkästään,

että tytäryhtiö vastaa näistä liiketoimintapolitiikkansa erityisnäkökohdista saamatta niitä koskevia ohjeita (ks. tuomio 16.6.2011, FMC v. komissio, T-197/06, Kok., EU:T:2011:282, 105 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

128 Samoin koska tytäryhtiön toiminnan itsenäisyyttä ei arvioida ainoastaan yrityksen operatiivisen johtamisen näkökohtien kannalta, se, ettei tytäryhtiö ole koskaan soveltanut kyseisiin markkinoihin liittyvää tiedotuspolitiikkaa suhteessa emoyhtiöönsä, ei riitä osoittamaan sen toiminnan itsenäisyyttä (edellä 127 kohdassa mainittu tuomio FMC v. komissio, EU:T:2011:282, 145 kohta).

129 Myöskään se seikka, että asiakirja-aineistosta ei ilmene, että emoyhtiö olisi antanut ohjeita tytäryhtiölleen, ei osoita, että tällaisia ohjeita ei olisi ollut olemassa (ks. tuomio 7.6.2011, Arkema France ym. v. komissio, T-217/06, Kok., EU:T:2011:251, 118 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

130 Emoyhtiön joutuminen vastuuseen kilpailusääntöjen rikkomista merkitsevästä tytäryhtiön toiminnasta ei myöskään edellytä näyttöä siitä, että emoyhtiö vaikuttaa tytäryhtiönsä liiketoimintapolitiikkaan sillä nimenomaisella toimialalla, jolla sääntöjä on rikottu (edellä 125 kohdassa mainittu tuomio Shell Petroleum ym. v. komissio, EU:T:2011:355, 70 kohta ja tuomio 13.7.2011, Eni v. komissio, T-39/07, Kok., EU:T:2011:356, 97 kohta).

131 Emoyhtiön voidaan lisäksi katsoa olevan vastuussa tytäryhtiön toteuttamasta kilpailusääntöjen rikkomisesta, vaikka konsernissa on olemassa suuri joukko operatiivisia yhtiöitä (tuomio 20.4.1999, Limburgse Vinyl Maatschappij ym. v. komissio, T-305/94–T-307/94, T-313/94–T-316/94, T-318/94, T-325/94, T-328/94, T-329/94 ja T-335/94, Kok., EU:T:1999:80, 989 kohta ja tuomio 27.9.2012, Shell Petroleum ym. v. komissio, T-343/06, Kok., EU:T:2012:478, 52 kohta).

132 Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan SEUT 296 artiklan mukainen perusteluvelvollisuus määräytyy kyseisen toimenpiteen luonteen mukaan, ja perusteluista on selkeästi ja yksiselitteisesti ilmettävä toimenpiteen tehneen toimielimen päättely siten, että niille, joita toimenpide koskee, selviävät sen syyt ja toimivaltainen tuomioistuin voi tutkia toimenpiteen laillisuuden. Perusteluvelvollisuuden täyttymistä on arvioitava asiaan liittyvien olosuhteiden perusteella, joita ovat muun muassa toimenpiteen sisältö, esitettyjen perustelujen luonne ja se tarve, joka niillä, joille päätös on osoitettu tai joita se koskee suoraan ja erikseen, voi olla saada selvennystä tilanteeseen. Perusteluissa ei tarvitse esittää kaikkia asiaan liittyviä tosiseikkoja ja oikeudellisia seikkoja, koska tutkittaessa, ovatko päätöksen tai muun toimenpiteen perustelut SEUT 296 artiklan mukaisia, on otettava huomioon paitsi päätöksen toimenpiteen sanamuoto myös asiayhteys ja kaikki asiaa koskevat oikeussäännöt (tuomio 2.4.1998, komissio v. Sytraval ja Brink's France, C-367/95 P, Kok., EU:C:1998:154, 63 kohta; tuomio 30.9.2003, Saksa v. komissio, C-301/96, Kok., EU:C:2003:509, 87 kohta ja tuomio 22.6.2004, Portugali v. komissio, C-42/01, Kok., EU:C:2004:379, 66 kohta).

133 Suhteellisuusperiaatteesta on palautettava mieleen, että unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan se edellyttää, että unionin toimielinten säädöksillä, päätöksillä ja muilla toimilla ei saa ylittää niitä rajoja, jotka johtuvat siitä, mikä on tarpeellista niillä lainmukaisesti tavoiteltujen päämäärien toteuttamiseksi ja tähän soveltuvaa, eli silloin, kun on mahdollista valita usean tarkoituksenmukaisen toimenpiteen välillä, on valittava vähiten rajoittava, eivätkä toimenpiteistä aiheutuvat haitat saa olla liian suuria tavoiteltuihin päämääriin nähden (ks. tuomio 17.10.2013, Schaible, C-101/12, Kok., EU:C:2013:661, 29 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

– Kolmannen kanneperusteen perusteltavuus

134 Hit Groep, joka ei kiistä omistaneensa kokonaan tytäryhtiötään Nedriä, väittää aineellisesti, että koska se itse on holdingyhtiö, komissio ei voi sillä perusteella, että se omistaa tytäryhtiön kokonaan, todeta sen käyttäneen ratkaisevaa vaikutusvaltaa tähän.

135 Komission asiana on kantajan mukaan nimittäin esittää todisteet tällaisesta vaikutusvallasta, mitä se ei kyennyt tekemään, sillä tällaiseen toteamukseen ei voida päätyä niiden ylimääräisten seikkojen perusteella, joihin se on tukeutunut.

136 Kantaja puolestaan väittää kumonneensa ratkaisevan vaikutusvallan tosiasiallista käyttämistä koskevan olettaman.

137 Nämä väitteet on kuitenkin hylättävä.

138 Koska Hit Groep omisti tytäryhtiönsä kokonaan rikkomisajanjaksolla, josta sen katsotaan olevan vastuussa, komissiolla oli oikeus vedota ratkaisevan vaikutusvallan tosiasiallista käyttämistä koskevaan olettamaan eikä sen tarvinnut esittää tältä osin muita todisteita (ks. edellä 117 kohdassa mainittu tuomio Elf Aquitaine v. komissio, EU:C:2011:620, 63 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

139 Tästä seuraa, ettei se, etteivät komission esittämät ylimääräiset todisteet (eli toukokuun 1994 tarkastus, johtoryhmän olemassaolo ja vaikutus ja Nedrin lausunnot) ole merkityksellisiä, jos tämä oletetaan toteen näytetyksi, missään tapauksessa vaikuta kantajan vastuuseen, koska ratkaisevan vaikutusvallan tosiasiallista käyttämistä koskeva olettama on riittävä aiheuttamaan Hit Groepin vastuun, ellei tämä kykene kumoamaan kyseistä olettamaa, mitä se ei kuitenkaan ole tehnyt.

140 Se, että Hit Groep on holdingyhtiö – joka ei edes harjoita liiketoimintaa – ei nimittäin riitä kumoamaan ratkaisevan vaikutusvallan tosiasiallista käyttämistä koskevaa olettamaa (ks. vastaavasti edellä 125 kohdassa mainittu tuomio Schunk ja Schunk Kohlenstoff-Technik v. komissio, EU:T:2008:415, 63 kohta; edellä 125 kohdassa mainittu tuomio Shell Petroleum ym. v. komissio, EU:T:2011:355, 70 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen ja edellä 125 kohdassa mainittu tuomio E.ON Ruhrgas ja E.ON v. komissio, EU:T:2012:332, 283 kohta) eikä aiheuta todistustaakan kääntymistä, kuten Hit Groep väittää virheellisesti.

141 Tältä osin merkitystä ei ole sillä, että emoyhtiö yhtiömuotonsa ja yhtiöjärjestyksen mukaisten tehtäviensä perusteella ainoastaan hoitaa pääomasijoituksiaan toisissa yhtiöissä (ks. vastaavasti edellä 125 kohdassa mainittu tuomio Schunk ja Schunk Kohlenstoff-Technik v. komissio, EU:T:2008:415, 70 kohta ja edellä 127 kohdassa mainittu tuomio FMC v. komissio, EU:T:2011:282, 130 kohta). Lisäksi emoyhtiön joutuminen vastuuseen kilpailusääntöjen rikkomista merkitsevästä Nedrin toiminnasta ei edellytä näyttöä siitä, että Hit Groep vaikuttaa tytäryhtiönsä liiketoimintapolitiikkaan sillä nimenomaisella toimialalla, jolla sääntöjä on rikottu (ks. vastaavasti edellä 125 kohdassa mainittu tuomio Shell Petroleum ym. v. komissio, EU:T:2011:355, 70 kohta ja edellä 130 kohdassa mainittu tuomio Eni v. komissio, EU:T:2011:356, 97 kohta).

142 Tästä seuraa, ettei myöskään se, ettei emoyhtiö itse ole toiminut jänneteräsalalla, riitä kumoamaan ratkaisevan vaikutusvallan tosiasiallista käyttämistä koskevaa olettamaa, minkä vuoksi Hit Groepin tätä koskevat väitteet on hylättävä.

143 Myös Hit Groepin väitteet, joiden mukaan tapahtumien kulusta ilmenee, ettei se ole käyttänyt vaikutusvaltaa tytäryhtiössään, on hylättävä.

144 Ratkaisevan vaikutusvallan tosiasiallista käyttämistä koskevaa olettamaa ei nimittäin voida kumota pelkästään osoittamalla, että Nedri hallinnoi liiketoimintapolitiikkaansa stricto sensu, kuten jälleenmyynti- tai hintastrategiaansa, saamatta Hit Groepilta niitä koskevia ohjeita. Tästä seuraa, että tytäryhtiön itsenäisyyttä ei voida myöskään osoittaa pelkästään näyttämällä toteen, että se vastaa itsenäisesti niiden tuotteiden kaupan pitämistä koskevan politiikan erityisnäkökohdista, joita kilpailusääntöjen rikkominen koskee.

145 Samoin koska Nedrin toiminnan itsenäisyyttä ei arvioida ainoastaan yrityksen operatiivisen johtamisen näkökohtien kannalta, se, ettei tytäryhtiö ole koskaan soveltanut kyseisiin markkinoihin liittyvää tiedotuspolitiikkaa suhteessa emoyhtiöönsä, ei riitä osoittamaan sen toiminnan itsenäisyyttä (ks. vastaavasti edellä 127 kohdassa mainittu tuomio FMC v. komissio, EU:T:2011:282, 105 kohta ja sitä seuraavat kohdat oikeuskäytäntöviittauksineen).

146 Mikään Hit Groepin esittämistä seikoista ei näin ollen ole omiaan aiheuttamaan ratkaisevan vaikutusvallan tosiasiallista käyttämistä koskevan olettaman kumoamista, ja kolmas kanneperuste on hylättävä.

– Ensimmäisen ja toisen kanneperusteen perusteltavuus

147 Koska edellä 119 kohdassa mainitun unionin tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan komissio voi osoittaa emoyhtiölle päätöksen sakkojen määräämisestä sille kyseiseen rikkomiseen syyllistymisen vuoksi ilman, että sillä olisi velvollisuutta näyttää emoyhtiön itse osallistuneen rikkomiseen, Hit Groepin väitteet, joiden mukaan sen ei pidä katsoa olevan vastuussa rikkomisesta, koska se ei ole itse syyllistynyt tai osallistunut siihen, eivät voi menestyä.

148 Tämän vuoksi komission ei tarvinnut myöskään perustella riidanalaista päätöstä erityisesti sen osalta, että Hit Groepin katsottiin olevan vastuussa rikkomisesta Nedrin emoyhtiönä.

149 Ensimmäinen kanneperuste on tämän vuoksi hylättävä kokonaisuudessaan.

150 Toisen kanneperusteen osalta on muistutettava, että kilpailusääntöjen tehokas täytäntöönpano voi edellyttää, että kartellia ei poikkeuksellisesti lueta kartelliin osallistuneen yrityksen alkuperäisen vaan uuden toiminnan harjoittajan syyksi tilanteessa, jossa viimeksi mainittua voidaan tosiasiallisesti pitää alkuperäisen toiminnan harjoittajan seuraajana, eli kun se siis jatkaa kartelliin osallistuneen yrityksen toiminnan harjoittamista (ks. vastaavasti julkisasiamies Kokottin ratkaisuehdotus edellä 98 kohdassa mainitussa asiassa ETI ym., EU:C:2007:404, 75 ja 76 kohta). Nimittäin jos seuraamus olisi mahdollista määrätä ainoastaan sellaiselle yksikölle, joka on syyllistynyt rikkomiseen, yritykset voisivat välttää seuraamukset jo pelkästään muuttamalla identiteettiään uudelleenjärjestelyillä, luovutuksilla tai muilla oikeudellisilla tai organisatorisilla muutoksilla (ks. vastaavasti edellä 98 kohdassa mainittu tuomio ETI ym., EU:C:2007:775, 41 kohta).

151 Unionin tuomioistuin onkin katsonut, että niin sanottua ”taloudellisen jatkuvuuden” kriteeriä voidaan soveltaa ainoastaan siinä tapauksessa, että yrityksen toiminnasta vastuussa oleva oikeushenkilö on oikeudellisesti lakannut olemasta kilpailusääntöjen rikkomisen jälkeen (tuomio 8.7.1999, komissio v. Anic Partecipazioni, C-49/92 P, Kok., EU:C:1999:356, 145 kohta ja tuomio 20.3.2002, HFB ym. v. komissio, T-9/99, Kok., EU:T:2002:70, 104 kohta), tai tapauksessa, jossa yrityksessä toteutetaan sisäinen uudelleenjärjestely, jos alkuperäinen toiminnan harjoittaja ei välttämättä lakkaa olemasta oikeussubjekti muttei enää harjoita mainittua taloudellista toimintaa kyseisillä markkinoilla ja kun otetaan huomioon alkuperäisen ja uuden toiminnan harjoittajan väliset rakenteelliset yhteydet (ks. vastaavasti tuomio 7.1.2004, Aalborg Portland ym. v. komissio, C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P ja C-219/00 P, Kok., EU:C:2004:6, 359 kohta ja edellä 98 kohdassa mainittu tuomio ETI ym., EU:C:2007:775, 41 kohta).

152 On kuitenkin todettava, kuten komissio huomauttaa, ettei Hit Groep ole kummassakaan unionin tuomioistuimen tarkoittamasta kahdesta tapauksesta.

153 Nedri tai Hit Groep eivät ole kumpikaan lakanneet olemasta – vaikka ne eivät enää kuulu samaan konserniin – eikä ole tapahtunut sisäistä uudelleenjärjestelyä, jonka puitteissa Hit Groepilla olisi rakenteellisia yhteyksiä luovutuksensaajaan.

154 Tästä seuraa, että taloudellisen jatkuvuuden kriteeriä, jonka perusteella rikkominen olisi perusteltua lukea yksinomaan tytäryhtiön syyksi, ei voida soveltaa nyt käsiteltävässä asiassa eikä Hit Groep voi vedota tähän oikeuskäytäntöön riitauttaakseen sen, että sen katsotaan olevan yhteisvastuussa rikkomisesta, johon Nedri on syyllistynyt, kun se omisti tämän kokonaan.

155 Komissio muistuttaa lisäksi perustellusti, että kilpailusääntöjen rikkomisten toteamisella ja siihen liittyvällä sakolla on sekä varoittava että rankaiseva vaikutus ja että seuraamus määrätään yhä emoyhtiölle, vaikka tämä onkin rajoittanut taloudellista toimintaansa, kuten nyt käsiteltävässä asiassa, mutta säilyttänyt oikeudellisen olemassaolonsa, minkä vuoksi sille voidaan yhä määrätä sakkoja.

156 Hit Groepin väitteet, joiden mukaan sille määrätty seuraamus ei ole tehokas, eivät näin ollen voi menestyä. Seuraamuksen määrääminen Hit Groepille ei ole mitenkään sinällään suhteellisuusperiaatteen tai SEUT 101 artiklan tavoitteen vastainen.

157 Kantajan mukaan 24.3.2011 annetusta tuomiosta Pegler v. komissio (T-386/06, Kok., EU:T:2011:115) ilmenee, ettei komissio voi vahvistaa tytäryhtiölle määrättävän sakon määrää sen aiemman emoyhtiön liikevaihdon perusteella, jos päätöksen tekohetkellä yritys on jaettu osiin, koska aiemman emoyhtiön liikevaihto ei heijasta enää tämän yrityksen tosiasiallista taloudellista kapasiteettia.

158 Tästä seuraa Hit Groepin mukaan, että komission olisi pitänyt vahvistaa sakon määrä siten, että se vastaa kantajan tosiasiallista taloudellista kapasiteettia, joka – kun otetaan huomioon sen rajoitettu liikevaihto ja taloudellisen toiminnan puuttuminen riidanalaisen päätöksen tekohetkellä – oli olematon, minkä olisi siis pitänyt johtaa siihen, että komissio määrää sakkoja ainoastaan Nedrille.

159 Nämä väitteet – joista on todettava, että ne on esitetty ensimmäistä kertaa sellaisinaan kantajan vastauskirjelmässä (2.14 kohta) – eivät kuitenkaan voi menestyä.

160 Yhtäältä edellä 157 kohdassa mainitun tuomion Pegler v. komissio (EU:T:2011:115) 133 kohta, johon kantaja viittaa, koskee erilaista tosiasiallista ja oikeudellista tilannetta kuin Nedrin ja Hit Groepin tilanne. Se koskee nimittäin asetuksen N:o 17 15 artiklan 2 kohdan ja EHTY:n perustamissopimuksen 65 artiklan 5 kohdan mukaisesti määrättävien sakkojen laskennasta annettujen suuntaviivojen (EYVL 1998, C 9, s. 3) 1.A kohdan neljännen ja viidennen alakohdan, jotka liittyvät sakon korottamiseen varoittavan vaikutuksen aikaansaamiseksi, soveltamista.

161 Toisaalta on totta, että oikeuskäytännön mukaan ainoastaan silloin, kun useat sakon määräämistä koskevan päätöksen adressaatit muodostavat vielä kyseisen päätöksen tekemispäivänä yrityksen ymmärrettynä taloudellisena yksikkönä, joka on vastuussa rikkomisesta, josta on määrätty seuraamus, enimmäismäärä voidaan laskea kyseisen yrityksen kokonaisliikevaihdon perusteella, mikä tarkoittaa kaikkia sen muodostavia osia yhteenlaskettuna. Jos sen sijaan tämä yhtenäinen taloudellinen kokonaisuus on tämän jälkeen hajonnut, kukin niistä yrityksistä, joille päätös on osoitettu, on oikeutettu siihen, että ylärajaa sovelletaan kuhunkin erikseen (tuomio 15.6.2005, Tokai Carbon ym. v. komissio, T-71/03, T-74/03, T-87/03 ja T-91/03, EU:T:2005:220, 390 kohta).

162 Komissio laski 10 prosentin enimmäismäärän kuitenkin ainoastaan Hit Groepin liikevaihdon perusteella, koska tämä ei enää muodostanut Nedrin kanssa yritystä riidanalaisen päätöksen tekohetkellä.

163 Siltä osin kuin kantaja pyrkii väitteillään riitauttamaan komission huomioon ottaman viitevuoden, on todettava, että tämä väite sekoittuu neljännen kanneperusteen ensimmäiseen osaan, joka koskee täsmälleen tätä kysymystä ja johon on viitattava.

164 Tämän seurauksena tämä väite on hylättävä perusteettomana ilman, että sen tutkittavaksi ottamisesta on tarpeen lausua.

165 Toinen kanneperuste on näin ollen hylättävä kokonaisuudessaan.

Neljäs kanneperuste, joka koskee useita virheitä Hit Groepille määrätyn sakon määrän vahvistamiseksi huomioon otetuissa seikoissa

Ensimmäinen osa, jonka mukaan komissio rikkoi asetuksen N:o 1/2003 23 artiklan 2 kohtaa sekä loukkasi suhteellisuusperiaatetta ja hyvän hallinnon periaatetta, kun se otti virheellisesti huomioon Hit Groepin vuoden 2003 liikevaihdon

– Asianosaisten lausumat

166 Hit Groep väittää aineellisesti, että komissio tukeutui virheellisesti oikeuskäytäntöön, joka ilmenee 7.6.2007 annetusta tuomiosta Britannia Alloys & Chemicals v. komissio (C-76/06 P, Kok., EU:C:2007:326), joka koskee tilannetta, jossa yritys ei harjoittanut mitään toimintaa eikä sillä ollut lainkaan liikevaihtoa riidanalaisen päätöksen tekemistä edeltävänä tilikautena, ottaessaan sen osalta huomioon vuoden 2003 liikevaihdon, joka oli kyseisellä tilikaudella 69 345 000 euroa, eikä sen vuoden 2009 liikevaihtoa, joka oli 152 257 euroa.

167 Hit Groep katsoo, että tältä osin on otettava huomioon sen luonne holdingyhtiönä, jonka tavanomainen toiminta koostuu omistusten hankkimisesta, niiden hallinnoimisesta, korkojen saamisesta ja omistusten myymisestä. Sen tilanne eroaa tältä osin tilanteesta, josta oli kyse asiassa, jossa annettiin edellä 166 kohdassa mainittu tuomio Britannia Alloys & Chemicals v. komissio (EU:C:2007:326), ja jossa yritys ei ollut holdingyhtiö vaan liiketoimintaa harjoittava yritys.

168 Kantajan mukaan holdingyhtiön liikevaihto kehittyy nimittäin samanaikaisesti sen rahoitustoiminnan kanssa, ja suhteellisen rajoitetun rahoitusvarannon ylläpitämistä ja erittäin vähäistä liikevaihtoa useiden vuosien ajan on pidettävä holdingyhtiön toiminnan normaalina harjoittamisena.

169 Hit Groep täsmentää, että sen tilanne erottuu myös tilanteesta, josta oli kyse asiassa, jossa annettiin edellä 166 kohdassa mainittu tuomio Britannia Alloys & Chemicals v. komissio (EU:C:2007:326), koska – toisin kuin viimeksi mainitussa asiassa – sen osalta kyse oli lähes seitsemän vuoden ajanjaksosta, jonka aikana sen toiminta oli vähäisempää mutta kuitenkin sen normaalina toimintana pidettävää.

170 Näin ollen komissio on kantajan mukaan virheellisesti poikennut asetuksen N:o 1/2003 23 artiklan 2 kohdasta.

171 Lisäksi sen mukaan edellä 166 kohdassa mainitusta tuomiosta Britannia Alloys & Chemicals v. komissio (EU:C:2007:326) seuraa, että asetuksen N:o 1/2003 23 artiklan 2 kohdassa säädetyn 10 prosentin enimmäismäärän tavoitteena on välttää se, ettei sakko olisi oikeassa suhteessa yrityksen kokoon nähden, ja että sen edellytyksenä on, että kyseessä oleva yritys harjoittaa liiketoimintaa sakon määräämispäivänä.

172 Tästä seuraa Hit Groepin mukaan, että komission olisi pitänyt tarkastaa sakon oikeasuhteisuus, mitä se ei tehnyt huolimatta siitä, että sillä oli hallussaan kaikki tähän tarvittavat todisteet, suhteellisuusperiaatteen ja hyvän hallinnon periaatteen vastaisesti.

173 Komissio riitauttaa tämän väitteen.

– Unionin yleisen tuomioistuimen arviointi asiasta

174 Asetuksen N:o 1/2003 23 artiklan 2 kohdan mukaan komissio voi päätöksellään määrätä yrityksille tai yritysten yhteenliittymille sakon, jos ne tahallaan tai tuottamuksesta rikkovat SEUT 101 artiklan tai SEUT 102 artiklan määräyksiä. Kunkin rikkomiseen osallisen yrityksen tai yritysten yhteenliittymän osalta sakko on enintään 10 prosenttia sen edellisen tilikauden liikevaihdosta.

175 Oikeuskäytännön mukaan asetuksen N:o 1/2003 23 artiklan 2 kohdassa säädetyn liikevaihdosta laskettavan enimmäismäärän tarkoituksena on estää se, että komission määräämät sakot olisivat suhteettomia kyseessä olevan yrityksen kokoon nähden (edellä 166 kohdassa mainittu tuomio Britannia Alloys & Chemicals v. komissio, EU:C:2007:326, 24 kohta).

176 Kyseessä on näin ollen kaikkiin yrityksiin yhdenmukaisesti sovellettava ja niiden koon perusteella määräytyvä enimmäismäärä, jolla on siis erillinen ja rikkomuksen vakavuuteen ja kestoon liittyvien arviointiperusteiden tavoitteeseen nähden itsenäinen tavoite. Tämän enimmäismäärän ainoana mahdollisena seurauksena on se, että näiden arviointiperusteiden perusteella laskettua sakon määrää alennetaan korkeimmalle sallitulle tasolle. Sen soveltaminen merkitsee sitä, että kyseessä oleva yritys ei maksa sakkoa, joka näiden arviointiperusteiden perusteella toteutetusta arvioinnista lähtökohtaisesti seuraa (tuomio 28.6.2005, Dansk Rørindustri ym. v. komissio, C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P–C-208/02 P ja C-213/02 P, Kok., EU:C:2005:408, 281–283 kohta).

177 Toisin sanoen sen tavoitteena, että asetuksen N:o 1/2003 23 artiklan 2 kohdassa on vahvistettu yläraja, joka on 10 prosenttia kunkin rikkomiseen osallistuneen yrityksen liikevaihdosta, on etenkin välttää se, että kyseistä ylärajaa suuremman sakon määräämisellä ylitetään yrityksen maksukyky ajankohtana, jolloin sen katsotaan olevan vastuussa rikkomisesta ja komissio määrää sille rahamääräisen seuraamuksen (tuomio 4.9.2014, YKK ym. v. komissio, C-408/12 P, Kok., EU:C:2014:2153, 63 kohta).

178 Asetuksen N:o 1/2003 23 artiklan 2 kohdan toisessa alakohdassa tarkoitettu ”edellinen tilikausi” tarkoittaa lähtökohtaisesti jokaisen kyseessä olevan yrityksen viimeistä täyttä tilikautta päätöksen tekemispäivään nähden (tuomio 28.4.2010, Gütermann ja Zwicky v. komissio, T-456/05 ja T-457/05, Kok., EU:T:2010:168, 80 kohta; ks. vastaavasti myös edellä 166 kohdassa mainittu tuomio Britannia Alloys & Chemicals v. komissio, EU:C:2007:326, 32 kohta).

179 Sekä sen järjestelmän tavoitteista, jonka osa asetuksen N:o 1/2003 23 artiklan 2 kohdan toinen alakohta on, että edellä 166 kohdassa mainitusta oikeuskäytännöstä ilmenee, että 10 prosentin enimmäismäärän soveltaminen edellyttää yhtäältä, että komissiolla on tiedossaan päätöksen tekoajankohtaa edeltäneen tilikauden liikevaihto, ja toisaalta, että nämä tiedot koskevat normaalin taloudellisen toiminnan täyttä tilikautta 12 kuukauden ajalta (tuomio 29.11.2005, Britannia Alloys & Chemicals v. komissio, T-33/02, Kok., EU:T:2005:428, 38 kohta ja edellä 178 kohdassa mainittu tuomio Gütermann ja Zwicky v. komissio, EU:T:2010:168, 95 kohta).

180 Vaikka edellä 166 kohdassa mainitusta tuomiosta Britannia Alloys & Chemicals v. komissio (EU:C:2007:326, 32 kohta) ilmenee, että laskiessaan asetuksen N:o 1/2003 23 artiklan 2 kohdassa säädettyä sakon enimmäismäärää komission on lähtökohtaisesti otettava huomioon liikevaihto, jonka kyseessä oleva yritys on toteuttanut sakotuspäätöksen tekemistä edeltäneellä viimeisellä täydellä tilikaudella, sääntelyn, jonka osa kyseinen säännös on, asiayhteydestä ja tavoitteista kuitenkin ilmenee, että kun komission päätöksen tekemistä edeltäneen tilikauden liikevaihto ei edusta normaalin taloudellisen toiminnan täyttä tilikautta 12 kuukauden ajalta eikä näin ollen anna mitään hyödyllistä tietoa kyseessä olevan yrityksen tosiasiallisesta taloudellisesta tilanteesta eikä sille määrättävän sakon asianmukaisesta tasosta, tätä liikevaihtoa ei voida ottaa huomioon määritettäessä sakon enimmäismäärää. Tällaisessa tapauksessa, joka toteutuu vain poikkeuksellisissa olosuhteissa, komissiolla on sakon enimmäismäärän laskemiseksi velvollisuus ottaa huomioon viimeinen täysi

tilikausi, joka vastaa normaalin taloudellisen toiminnan täyttä vuotta (tuomio 12.12.2012, 1. garantovaná v. komissio, T-392/09, EU:T:2012:674, 86 kohta, vahvistettu muutoksenhakumenettelyssä tuomiolla 15.5.2014, 1. garantovaná v. komissio, C-90/13 P, EU:C:2014:326).

181 Nyt käsiteltävässä asiassa on kiistatonta, että syyskuussa 2009 Hit Groep ilmoitti komissiolle vastauksessaan tämän esittämään kysymykseen, että se oli luovuttanut Nedrin 17.1.2002 ja kaikki muut omistuksensa 1.11.2004 ja että se oli näin ollen lopettanut kaiken liiketoimintansa viimeksi mainitusta päivästä lukien (kannekirjelmän liite A 13, s. 223 ja 224). Hit Groep ilmoitti komissiolle lisäksi vuosien 2003 ja 2004 liikevaihtonsa.

182 Edellä 179 ja 168 kohdassa mainitun oikeuskäytännön valossa on tämän vuoksi katsottava, ettei komissio tehnyt virhettä, kun se arvioi, että koska vuoden 2009 tilikauden liikevaihto ei anna mitään hyödyllistä tietoa kyseessä olevan yrityksen tosiasiallisesta taloudellisesta tilanteesta, asetuksen N:o 1/2003 23 artiklan 2 kohdan toisessa alakohdassa säädetyn 10 prosentin enimmäismäärän laskemiseksi oli otettava huomioon vuoden 2003, joka oli viimeinen yrityksen normaalin taloudellisen toiminnan täysi tilikausi 12 kuukauden ajalta, liikevaihto.

183 Lisäksi on hylättävä kantajan väitteet, jotka koskevat sen holdingyhtiön asemaa ja sitä, että suhteellisen rajoitetun rahoitusvarannon ylläpitämistä ja erittäin vähäistä liikevaihtoa useiden vuosien ajan (2005–2009) voidaan pitää holdingyhtiön toiminnan normaalina harjoittamisena, minkä vuoksi sen vuoden 2009 liikevaihdon huomioon ottaminen olisi perusteltua.

184 Nämä väitteet ovat nimittäin niiden kantajan omien lausuntojen vastaisia, jotka koskevat sen liiketoiminnan lopettamista 2004 ja jotka vahvistavat tosiasiallisesti, että yrityksen ”viimeinen normaalin taloudellisen toiminnan täysi tilikausi” 12 kuukauden ajalta oli vuosi 2003 eikä vuosi 2009.

185 Lisäksi kantaja muistuttaa, että holdingyhtiön tavanomainen toiminta koostuu omistusten hankkimisesta, niiden hallinnoimisesta, korkojen saamisesta ja omistusten myymisestä. On kuitenkin todettava, että se oli myynyt kaikki omistuksensa vuonna 2004 ja että tämän jälkeen se oli omien sanojensa mukaan ainoastaan ylläpitänyt suhteellisen rajoitettua rahoitusvarantoa ja erittäin vähäistä liikevaihtoa, mikä ei riitä ratkaisevaksi näytöksi mainitun yhtiön normaalin taloudellisen toiminnan olemassaolosta (ks. vastaavasti edellä 179 kohdassa mainittu tuomio Britannia Alloys & Chemicals v. komissio, EU:T:2005:428, 48 kohta ja sitä seuraavat kohdat ja edellä 178 kohdassa mainittu tuomio Gütermann ja Zwicky v. komissio, EU:T:2010:168, 102 kohta).

186 Näin ollen komissio ei ole rikkonut asetuksen N:o 1/2003 23 artiklan 2 kohdan toista alakohtaa, sellaisena kuin unionin tuomioistuin on sitä tulkinnut.

187 Tästä seuraa, että ottamalla huomioon tilikauden 2003 laskiessaan asetuksen N:o 1/2003 23 artiklan 2 kohdassa säädettyä 10 prosentin enimmäismäärää komissio ei loukannut suhteellisuusperiaatetta eikä hyvän hallinnon periaatetta, koska se otti huomioon – mihin se oli velvoitettu – kantajan viimeisen normaalin taloudellisen toiminnan täyden tilikauden 12 kuukauden ajalta.

188 Neljännen kanneperusteen ensimmäinen osa on näin ollen hylättävä.

Toinen osa, jonka mukaan Hit Groepin olisi pitänyt hyötyä Nedrille yhteistyötiedonannon nojalla myönnetystä alennuksesta

– Asianosaisten lausumat

189 Hit Groep katsoo lähinnä, että koska se on yksinomaan yhteisvastuussa sakosta, joka on määrätty sen aiemmalle tytäryhtiölle tämän osallistumisesta kilpailusääntöjen rikkomiseen, sen pitäisi automaattisesti hyötyä Nedrille yhteistyön nojalla myönnetystä sakon määrän alennuksesta, minkä komissio eväsi siltä virheellisesti. Sen mukaan tällä välin tapahtuneella Nedrin myynnillä ei voi olla vaikutusta tähän eikä tällä myynnillä ole myöskään vaikutusta sen yhteisvastuuseen.

190 Hit Groep väittää, että vaikka vastuun vahvistaminen rikkomisesta perustuu yrityksen käsitteeseen ja vaikka se on yhteisvastuussa, koska se omistaa Nedrin kokonaan, samalla tavoin on vahvistettava, miten tämä vastuu vaikuttaa sakon suuruuden määrittämiseen. Se riitauttaa tältä osin komission väitteen, jonka mukaan tällainen lähestymistapa ei olisi yhteistyötiedonannon logiikan mukainen, ja katsoo, että – toisin kuin komissio väittää – se ei ole sakon suuruuden määrittämisen kannalta ”toinen yritys”.

191 Hit Groep katsoo lisäksi, ettei komissio voi vedota oikeuskäytäntöön, joka johtuu tuomiosta 30.9.2009, Hoechst v. komissio (T-161/05, Kok., EU:T:2009:366), joka ei koske siihen verrattavissa olevaa tapausta.

192 Rikkomiseen eivät nimittäin nyt käsiteltävässä asiassa ole syyllistyneet vuorotellen se itse ja Nedri vaan yksinomaan Nedri ajanjaksolla 1.1.1998–17.1.2002.

193 Hit Groep arvioi lisäksi, ettei sitä voida moittia siitä, ettei se esittänyt sakkoimmuniteettihakemusta, koska se ei ollut tietoinen mistään eikä sillä näin ollen ollut mitään merkityksellisiä tietoja.

194 Sillä, että se on saattanut olla tietoinen vuosina 2003 ja 2004 kyseessä olevasta menettelystä komission tietopyyntöjen seurauksena, ei tältä osin ole merkitystä, sillä se oli itse myynyt Nedrin vuonna 2002 eikä sen saatavilla ollut tämän jälkeen enää mitään tietoja.

195 Komissio riitauttaa tämän väitteen.

– Unionin yleisen tuomioistuimen arviointi asiasta

196 Oikeuskäytännöstä ilmenee, että pelkästään yritykselle, joka on tehnyt yhteistyötä komission kanssa yhteistyötiedonannon mukaisesti, voidaan tämän tiedoksiannon nojalla myöntää alennus siitä sakosta, joka olisi määrätty ilman tätä yhteistyötä. Tätä alennusta ei voida laajentaa yhtiöön, joka oli osan kyseisen rikkomisen ajasta osa yrityksen muodostamaa taloudellista kokonaisuutta mutta joka ei ollut enää yrityksen osa sillä hetkellä, kun yritys teki yhteistyötä komission kanssa. Kun otetaan huomioon yhteistyötiedonannossa mainittu tavoite edistää unionin kilpailuoikeuden vastaisen toiminnan paljastamista ja taata kilpailuoikeuden tehokas soveltaminen, mikään ei nimittäin oikeuta yritykselle sen komission kanssa tekemän yhteistyön vuoksi myönnetyn sakonalennuksen ulottamista yritykseen, joka tosin menneisyydessä valvoi sitä toiminnan alaa, jolla kyseinen rikkominen tehtiin, mutta joka ei ole itse edistänyt kyseisen rikkomisen paljastumista (tuomio 30.4.2014, FLSmidth v. komissio, C-238/12 P, Kok., EU:C:2014:284, 83 ja 85 kohta ja edellä 191 kohdassa mainittu tuomio Hoechst v. komissio, EU:T:2009:366, 76 kohta).

197 Nyt käsiteltävässä asiassa Hit Groep ei valvonut Nedriä enää sillä hetkellä, kun tämä pyysi sakkoimmuniteettia, eikä edistänyt rikkomisen paljastumista. Kantaja täsmentää nimittäin itse, ettei se ollut tietoinen mistään eikä sillä näin ollen ollut mitään merkityksellisiä tietoja, joita se olisi voinut paljastaa komissiolle.

198 Tämän vuoksi se ei voi hyötyä Nedrille myönnetystä sakon määrän alennuksesta.

199 Ylimääräisenä huomautuksena on mainittava, että Hit Groepin on perustellusti (ks. edellä 119 ja 147 kohta) katsottu olevan vastuussa rikkomisesta ajanjaksolla 1.1.1998–17.1.2002 tytäryhtiöönsä käyttämän ratkaisevan vaikutusvallan perusteella, kuten riidanalaisen päätöksen 1 artiklan 9 kohdan b alakohdasta ilmenee. Kummankin yhtiön, jotka muodostavat kilpailuoikeudessa tarkoitetun yhden ainoan yrityksen, on tämän jälkeen katsottu olevan yhteisvastuussa osasta niille määrättyä sakkoa.

200 Hit Groepin väite, jonka mukaan ainoastaan Nedri syyllistyi rikkomiseen ja sen katsotaan olevan vain yhteisvastuussa, perustuu näin ollen riidanalaisen päätöksen virheelliseen tulkintaan.

201 Näin ollen neljännen kanneperusteen toinen osa on hylättävä.

Neljännen kanneperusteen kolmas osa, jonka mukaan yhtäältä Hit Groepin, joka oli yhteisvastuussa Nedrille määrätyn sakon maksamisesta, olisi pitänyt olla velvoitettu maksamaan prorata temporis vain osa sakosta, joka sille on määrätty, ja toisaalta komissio suoritti virheellisesti Hit Groepille määrätyn sakon määrän erillisen laskennan, ja neljännen kanneperusteen neljäs osa, jonka mukaan suhteellisuusperiaatetta ja yhdenvertaisen kohtelun periaatetta on loukattu

– Asianosaisten lausumat

202 Hit Groep väittää lähinnä, että sen on katsottu olevan vastuussa vain Nedrin emoyhtiönä eikä sellaisen SEUT 101 artiklan rikkomisen perusteella, johon se olisi itse syyllistynyt. Se katsoo riidanalaisesta päätöksestä seuraavan, että komissio katsoi sen olevan vastuussa Nedrille määrätyn sakon maksamisesta ainoastaan ajanjakson 1.1.1998–17.1.2002 osalta.

203 Hit Groep katsoo sen, että sille määrätään suurempi sakko kuin Nedrille, olevan ristiriidassa tämän arvion kanssa, koska sen vastuu ei 24.3.2011 annetun tuomion Tomkins v. komissio (T-382/06, Kok., EU:T:2011:112) mukaan voi olla suurempi kuin Nedrin vastuu.

204 Kantajan mukaan sen olisi nimittäin pitänyt määrätä olevan yhteisvastuussa 48/224:stä Nedrille määrätystä sakosta prorata temporis. Tällainen suhteellinen laskutapa on kantajan mukaan oikeuskäytännön (edellä 126 kohdassa mainittu tuomio Akzo Nobel ym. v. komissio, EU:C:2009:536) mukainen. Sille määrätty sakko ei näin ollen ole oikeasuhteinen.

205 Kantaja täsmentää, että vaikka on totta, että komissio tukeutuu kantansa perustelemiseksi unionin tuomioistuimen ja unionin yleisen tuomioistuimen eri tuomioihin (tuomio 16.11.2000, Stora Kopparbergs Bergslags v. komissio, C-286/98 P, Kok., EU:C:2000:630; tuomio 16.11.2000, Cascades v. komissio, C-279/98 P, Kok., EU:C:2000:626; tuomio 17.12.1991, Enichem Anic v. komissio, T-6/89, Kok., EU:T:1991:74 ja edellä 151 kohdassa mainittu tuomio HFB ym. v. komissio, EU:T:2002:70), tällä oikeuskäytännöllä ei sen mukaan ole merkitystä, koska näissä asioissa emoyhtiö on osallistunut rikkomiseen, toisin kuin se itse.

206 Lisäksi Hit Groep väittää lähinnä, että enimmäismäärän, joka on 10 prosenttia liikevaihdosta, soveltaminen ei ole riittävää, jotta sakon määrä olisi nyt käsiteltävässä asiassa oikeasuhteinen, ja että sen henkilökohtaisen vastuun kesto olisi pitänyt ottaa huomioon tämän enimmäismäärän soveltamisen jälkeen. Se täsmentää tältä osin, että 3.3.2011 annetussa tuomiossa Siemens ja VA Tech Transmission & Distribution v. komissio (T-122/07–T-124/07, Kok., EU:T:2011:70) vahvistetaan, ettei sakon määrän laskenta pääty 10 prosentin enimmäismäärän soveltamiseen ja että komissiolla on vielä tässä vaiheessa velvollisuus arvioida määrättyjen sakkojen lopullista määrää suhteellisuusperiaatteen valossa.

207 Hit Groep väittää, että sille määrätty sakko, joka koskee neljä vuotta kestänyttä rikkomista, on todellakin 27 prosenttia suurempi kuin sakko, joka on määrätty Nedrille, jonka katsottiin osallistuneen rikkomiseen 18 vuoden ja 8 kuukauden ajan.

208 Sen mukaan pelkästään 10 prosentin enimmäismäärän soveltaminen ei kuitenkaan riitä korjaamaan tai poistamaan sen ja Nedrin välistä syrjintää.

209 Komissio olisi voinut soveltaa tätä korjausta Hit Groepin maksukyvyn arvioinnin yhteydessä, mutta ilman tätä mahdollisuuttakin komissiolla oli mahdollisuus korjata ongelma soveltamalla suhteellisuusperiaatetta ja yhdenvertaisen kohtelun periaatetta.

210 Komissio riitauttaa nämä väitteet.

– Unionin yleisen tuomioistuimen arviointi asiasta

211 Ensinnäkin Hit Groepin katsottiin perustellusti olevan vastuussa rikkomisesta ajanjaksolla 1.1.1998–17.1.2002 sen tytäryhtiöönsä käyttämän ratkaisevan vaikutusvallan vuoksi, kuten riidanalaisen päätöksen 1 artiklan 9 kohdan b alakohdasta ilmenee. Kummankin yhtiön, jotka muodostavat kilpailuoikeudessa tarkoitetun yhden ainoan yrityksen, on tämän jälkeen katsottu olevan yhteisvastuussa 5 056 500 euron sakon maksamisesta, ja Hit Groepille on puolestaan määrätty lisäksi 1 877 500 euron suuruinen sakko.

212 Edellä 146 ja 187 kohdassa esitetyillä perusteilla on hylättävä Hit Groepin väite, jonka mukaan ainoastaan Nedri syyllistyi rikkomiseen ja sen katsotaan olevan vain yhteisvastuussa ja joka perustuu riidanalaisen päätöksen virheelliseen tulkintaan.

213 Toiseksi on totta, että oikeuskäytännössä on katsottu, että kun emoyhtiö ei ole osallistunut aineellisesti kartelliin ja sen vastuu perustuu pelkästään sen tytäryhtiön osallistumiseen kyseiseen kartelliin, emoyhtiön vastuu arvioidaan puhtaasti sen tytäryhtiön vastuusta johtuvaksi, liitännäiseksi ja siitä riippuvaiseksi vastuuksi eikä se näin ollen voi olla suurempi kuin tytäryhtiön vastuu (edellä 203 kohdassa mainittu tuomio Tomkins v. komissio, EU:T:2011:112, 38 kohta, vahvistettu muutoksenhakumenettelyssä tuomiolla 22.1.2013, komissio v. Tomkins, C-286/11 P, Kok., EU:C:2013:29, 39 kohta).

214 Tämä oikeuskäytäntö ei kuitenkaan estä sakon määrää laskettaessa ottamasta huomioon tekijöitä, jotka ovat ominaisia kahdelle erilliselle oikeushenkilölle, kuten emoyhtiölle ja tytäryhtiölle, kun ne eivät enää sellaisen päätöksen tekohetkellä, jolla niille määrätään sakko, muodosta SEUT 101 artiklassa tarkoitettua yritystä.

215 Tilanteessa, jossa kaksi erillistä oikeushenkilöä, kuten emoyhtiö ja tytäryhtiö, eivät enää sellaisen päätöksen tekohetkellä, jolla niille määrätään sakko kilpailusääntöjen rikkomisesta, muodosta SEUT 101 artiklassa tarkoitettua yritystä, kummallakin on oikeus siihen, että siihen sovelletaan erikseen 10 prosentin enimmäismäärää liikevaihdosta (tuomio 26.11.2013, Kendrion v. komissio, C-50/12 P, Kok., EU:C:2013:771, 57 kohta).

216 Sama koskee mahdollista sakon alennusta, jota ei voi vaatia yhtiö, joka oli osan kyseisen rikkomisen ajasta osa yrityksen muodostamaa taloudellista kokonaisuutta mutta joka ei ollut enää yrityksen osa sillä hetkellä, kun yritys teki yhteistyötä komission kanssa (ks. edellä 196 kohdassa mainittu oikeuskäytäntö).

217 Kolmanneksi on todettava, että käsiteltävänä olevassa asiassa komissio määritti ensin sakon perusmäärän (riidanalaisen päätöksen osa 19.1). Tässä yhteydessä se katsoi, että oli tarpeen ottaa huomioon eri rikkomisajanjakso Nedrin (18 vuotta ja 8 kuukautta) ja Hit Groepin osalta (4 vuotta) (riidanalaisen päätöksen 956 perustelukappale).

218 Tällä perusteella komissio katsoi, että Nedrille määrättävän sakon määrä oli 113 000 000 euroa ja Hit Groepille määrättävän sakon määrä oli 29 000 000 euroa (riidanalaisen päätöksen 963 perustelukappale, sellaisena kuin se on muutettuna ensimmäisellä muutospäätöksellä).

219 Koska raskauttavia tai lieventäviä seikkoja ei ole, komissio katsoi tämän jälkeen, että määrättävien sakkojen määrä oli Nedrin osalta yhä 113 000 000 euroa ja Hit Groepin osalta 29 000 000 euroa (riidanalaisen päätöksen 1057 perustelukappale, sellaisena kuin se on muutettuna ensimmäisellä muutospäätöksellä).

220 Komissio sovelsi tämän jälkeen oikein 10 prosentin enimmäismäärää kummankin liikevaihdosta (riidanalaisen päätöksen 1060 perustelukappale; ks. myös edellä 215 kohdassa mainittu oikeuskäytäntö).

221 Se katsoi siis, että Nedrille määrättävän sakon määrä oli 6 742 000 euroa (eli 10 prosenttia Nedrin vuoden 2009 liikevaihdosta) ja Hit Groepille määrättävän sakon määrä oli 6 934 000 euroa, eli 10 prosenttia Hit Groepin vuoden 2003 liikevaihdosta (riidanalaisen päätöksen 1071 perustelukappale, sellaisena kuin se on muutettuna ensimmäisellä muutospäätöksellä).

222 Komissio alensi tämän jälkeen oikein Nedrin sakon määrää 25 prosentilla sen yhteistyön perusteella; kantaja ei voinut saada tätä alennusta (riidanalaisen päätöksen 1087 perustelukappale, ks. myös edellä 196 kohdassa mainittu oikeuskäytäntö).

223 Tällä perusteella komissio katsoi, että Nedrille määrättävän sakon määrä oli 5 056 000 euroa ja Hit Groepille määrättävän sakon määrä oli 6 934 000 euroa (riidanalaisen päätöksen 1057 perustelukappale), ja Hit Groep ja Nedri ovat yhteisvastuussa ensimmäisen, 5 056 000 euron suuruisen sakon maksamisesta (riidanalaisen päätöksen 2 artikla).

224 Hit Groep katsoo lähinnä, että sille määrätyn sakon määrä, joka on suurempi kuin Nedrin maksettavaksi määrätty summa, ei heijasta oikein sitä rikkomisen kestoa, josta niiden katsotaan olevan vastuussa, eli 18 vuotta 8 kuukautta Nedrin osalta ja ainoastaan 4 vuotta Hit Groepin osalta.

225 On kuitenkin otettava huomioon se, että näille yhtiöille määrättyjen sakkojen lopullinen määrä seuraa yhtäältä leikkaamisesta, joka on toteutettu soveltamalla 10 prosentin enimmäismäärää niiden liikevaihdosta (edellä 215 kohdassa mainittu tuomio Kendrion v. komissio, EU:C:2013:771, 57 ja 58 kohta), ja toisaalta Nedrille yhteistyön perusteella myönnetystä sakon määrän alentamisesta.

226 Ennen kuin kyseistä enimmäismäärää sovellettiin, kummallekin yhtiölle määrättävässä sakossa otettiin nimittäin asianmukaisesti huomioon niiden vastuun kestot ja oikeutetusti eri viitevuodet sen liikevaihdon osalta, joka on otettava huomioon 10 prosentin enimmäismäärän soveltamiseksi.

227 Komissio on näin ollen noudattanut yhdenvertaisen kohtelun periaatetta, koska kummankin yrityksen tilanteiden väliset erot on otettu asianmukaisesti huomioon (ks. vastaavasti edellä 176 kohdassa mainittu tuomio Dansk Rørindustri ym. v. komissio, EU:C:2005:408, 321–323 kohta).

228 Kun kyse on suhteellisuusperiaatteen loukkaamisesta, on katsottava, että sen lisäksi, että komissio otti huomioon kummankin yhtiön rikkomisajanjakson keston valvoakseen niille määräämänsä seuraamuksen oikeasuhteisuutta, tämä loukkaaminen ei voi johtua pelkästä väitteestä, jonka mukaan kummallekin yhtiölle määrättyjen sakkojen lopullinen määrä on erilainen (ks. vastaavasti tuomio 4.7.2006, Hoek Loos v. komissio, T-304/02, Kok., EU:T:2006:184, 85 ja 86 kohta).

229 Tämän vuoksi on hylättävä neljännen kanneperusteen kolmas ja neljäs osa ja näin ollen tämä kanneperuste kokonaisuudessaan.

Viides kanneperuste, joka on esitetty toissijaisesti ja jonka mukaan komissio ei noudattanut menettelyn kohtuullista kestoa

Asianosaisten lausumat

230 Hit Groep väittää, että kilpailualan hallinnollisten menettelyiden kohtuullisen keston noudattaminen muodostaa yleisen oikeusperiaatteen.

231 Se lisää, että menettelyn kohtuullisen keston ylittäminen voi johtaa lopullisen päätöksen kumoamiseen ja että, jos kumoaminen on poissuljettua, sakon määrää voidaan alentaa kohtuullisuuden vuoksi tai kohtuullisen korvauksen maksamiseksi.

232 Hit Groep muistuttaa, että menettelyn keston kohtuullisuutta on arvioitava asian olosuhteiden perusteella ottaen huomioon muun muassa asiayhteys, asianosaisten käyttäytyminen menettelyn kuluessa, asian monitahoisuus ja intressi kyseessä oleville osapuolille. Se muistuttaa myös, että kesto lasketaan komission sellaisen ensimmäisen tutkintatoimen päivämäärästä, jolla on merkittävä vaikutus kyseessä olevien yritysten tilanteeseen. Huomioon on otettava myös samankaltaisten asioiden keskimääräinen kesto.

233 Käsiteltävänä olevassa asiassa syyskuussa 2002 toteutettujen tarkastusten ja kesäkuussa 2010 tapahtuneen lopullisen päätöksen tekemisen välillä kului 94 kuukautta. Hit Groep arvioi, että tämä kesto on kohtuuton, varsinkin kun asia perustuu sakkoimmuniteettihakemuksiin, joiden perusteella komissio saattoi todistaa rikkomisen. Hit Groepin asenne ei myöskään millään tavalla ole aiheuttanut menettelyn viivästymistä. Komissio ei kuitenkaan alentanut sakon määrää kohtuullisen keston ylittymisen perusteella. Hit Groep vaatii näin ollen unionin yleistä tuomioistuinta myöntämään sille tällaisen alennuksen asianomaiseksi katsomansa suuruisena.

234 Lopuksi Hit Groep katsoo, ettei sen asiana ole osoittaa, että sen puolustautumisoikeuksia on loukattu, sillä tämä vaatimus koskee ainoastaan riidanalaisen päätöksen kumoamista; se on kuitenkin vaatinut ainoastaan sakon määrän alentamista kohtuullisen keston noudattamatta jättämisen vuoksi.

235 Se arvioi myös, ettei sen asiana ole vedota erityisiin olosuhteisiin, joiden perusteella sakon määrää voidaan alentaa – mahdollisesti nollaan saakka –, koska kohtuullisen keston ylittäminen merkitsee sellaisenaan Roomassa 4.11.1950 allekirjoitetun, ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehdyn yleissopimuksen 6 artiklan 1 kappaleen ja Euroopan unionin perusoikeuskirjan 41 artiklan 1 kohdan rikkomista. Kyse ei ole komission myöntämään alennukseen nähden ylimääräisestä alennuksesta. Tämän vuoksi komission asiana on osoittaa, että olemassa on erityisiä olosuhteita, joilla kohtuullisen ajan ylittymistä voidaan perustella nyt käsiteltävässä asiassa.

236 Lopuksi Hit Groep huomauttaa, että aiemmissa asioissa vastaava hallinnollisen menettelyn kesto on antanut komissiolle aiheen sakon alentamiseen omasta aloitteestaan.

237 Komissio riitauttaa nämä väitteet.

Unionin yleisen tuomioistuimen arviointi asiasta

– Periaatteiden mieleen palauttaminen

238 Ensinnäkin menettelyn kohtuullisen keston noudattaminen kilpailupolitiikan alaan liittyvissä hallinnollisissa menettelyissä on unionin oikeuden yleinen oikeusperiaate, jonka noudattamista unionin tuomioistuimet valvovat (ks. tuomio 19.12.2012, Heineken Nederland ja Heineken v. komissio, C-452/11 P, EU:C:2012:829, 97 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

239 Hallinnollisen menettelyn kohtuullisen keston periaate on vahvistettu perusoikeuskirjan 41 artiklan 2 kohdassa, jonka mukaan ”jokaisella on oikeus siihen, että unionin toimielimet ja laitokset käsittelevät hänen asiansa puolueettomasti, oikeudenmukaisesti ja kohtuullisessa ajassa” (tuomio 5.6.2012, Imperial Chemical Industries v. komissio, T-214/06, Kok., EU:T:2012:275, 284 kohta).

240 Toiseksi menettelyn keston kohtuullisuutta on arvioitava kunkin asian ominaispiirteiden perusteella ja erityisesti ottaen huomioon kulloinenkin asiayhteys, se, kuinka asianosaiset ovat toimineet menettelyn aikana, ja se, mikä merkitys asialla on asianomaisille eri yrityksille, sekä asian monitahoisuus (ks. vastaavasti edellä 131 kohdassa mainittu tuomio Limburgse Vinyl Maatschappij ym. v. komissio, EU:T:1999:80, 126 kohta) sekä mahdolliset tiedot tai perustelut, joita komissio voi esittää hallintomenettelyn aikana toteutettujen tutkintatoimien osalta.

241 Kolmanneksi unionin tuomioistuin on todennut, että hallintomenettelyyn voi kuulua kaksi toisiaan seuraavaa vaihetta, joista molempiin liittyy oma sisäinen logiikkansa. Ensimmäinen vaihe, joka kestää aina väitetiedoksiantoon asti, alkaa siitä hetkestä, jolloin komissio yhteisön lainsäätäjän sille antamia valtuuksia käyttäessään ryhtyy toimenpiteisiin, jotka merkitsevät moitetta kilpailusääntöjen rikkomisesta, ja komission on tämän ensimmäisen vaiheen perusteella voitava ottaa kantaa siihen, kuinka menettelyä jatketaan. Toinen vaihe puolestaan kestää väitetiedoksiannosta lopullisen päätöksen tekemiseen saakka. Komission on voitava toisen vaiheen nojalla ottaa lopullisesti kantaa kilpailusääntöjen rikkomista koskevaan moitteeseen (tuomio 21.9.2006, Nederlandse Federatieve Vereniging voor de Groothandel op Elektrotechnisch Gebied v. komissio, C-105/04 P, Kok., EU:C:2006:592, 38 kohta).

242 Neljänneksi oikeuskäytännöstä ilmenee, että kohtuullisen keston periaatteen loukkaaminen voi aiheuttaa kahdentyyppisiä seurauksia.

243 Yhtäältä kun kohtuullisen keston periaatteen loukkaaminen on vaikuttanut menettelyn lopputulokseen, tällainen loukkaaminen on omiaan aiheuttamaan riidanalaisen päätöksen kumoamisen (ks. vastaavasti tuomio 21.9.2006, Technische Unie v. komissio, C-113/04 P, Kok., EU:C:2006:593, 48 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

244 Kilpailusääntöjä sovellettaessa kohtuullisen ajan ylittyminen voi olla kumoamisperuste vain silloin, kun kyse on päätöksestä, jossa on todettu kilpailusääntöjen rikkomiset, jos on näytetty toteen, että tätä periaatetta loukkaamalla on vaarannettu kyseessä olevien yritysten puolustautumisoikeudet. Tätä erityistapausta lukuun ottamatta ratkaisun tekemistä kohtuullisessa ajassa koskevan velvoitteen noudattamatta jättäminen ei vaikuta asetuksen N:o 1/2003 mukaisen hallinnollisen menettelyn pätevyyteen (ks. tuomio 16.12.2003, Nederlandse Federatieve Vereniging voor de Groothandel op Elektrotechnisch Gebied v. komissio, T-5/00 ja T-6/00, Kok., EU:T:2003:342, 74 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen, vahvistettu muutoksenhakumenettelyssä edellä 241 kohdassa mainitulla tuomiolla Nederlandse Federatieve Vereniging voor de Groothandel op Elektrotechnisch Gebied v. komissio, EU:C:2006:592, 42 ja 43 kohta).

245 Koska puolustautumisoikeuksien kunnioittamisella eli periaatteella, jonka perustavanlaatuisuutta on useaan otteeseen korostettu yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännössä (tuomio 9.11.1983, Nederlandsche Banden-Industrie-Michelin v. komissio, 322/81, Kok., EU:C:1983:313, 7 kohta), on olennainen merkitys nyt kyseessä olevan menettelyn kaltaisissa menettelyissä, on vältettävä se, että nämä oikeudet voisivat korjaamattomalla tavalla vaarantua tutkintavaiheen liiallisen keston takia ja että tämä kesto voisi estää sellaisten todisteiden esittämisen, joilla pyritään osoittamaan vääräksi sellaisten kilpailukäyttäytymisten olemassaolo, joista kyseessä olevat yritykset joutuvat vastuuseen. Tästä syystä puolustautumisoikeuksien käyttämistä koskevan mahdollisen esteen tutkimista ei pidä rajoittaa siihen samaan vaiheeseen, jossa näillä oikeuksilla on täysi oikeusvaikutus, eli hallinnollisen menettelyn toiseen vaiheeseen. Puolustautumisoikeuksien tehokkuuden mahdollisen heikkenemisen alkusyyn arvioinnin on ulotuttava koko tähän menettelyyn siten, että se koskee sen kokonaiskestoa (edellä 241 kohdassa mainittu tuomio Nederlandse Federatieve Vereniging voor de Groothandel op Elektrotechnisch Gebied v. komissio, EU:C:2006:592, 50 kohta).

246 Toisaalta kun kohtuullisen keston ylittäminen ei vaikuta menettelyn lopputulokseen, tällaisen ylittämisen vuoksi unionin yleinen tuomioistuin voi käyttäen täyttä harkintavaltaa korvata hallinnollisen menettelyn kohtuullisen keston ylittymisestä aiheutuneen loukkaamisen alentamalla mahdollisesti määrätyn sakon määrää (ks. vastaavasti edellä 243 kohdassa mainittu tuomio Technische Unie v. komissio, EU:C:2006:593, 202–204 kohta ja tuomio 16.6.2011, Heineken Nederland ja Heineken v. komissio, T-240/07, Kok., EU:T:2011:284, 429 ja 434 kohta, vahvistettu muutoksenhakumenettelyssä edellä 238 kohdassa mainitulla tuomiolla Heineken Nederland ja Heineken v. komissio, EU:C:2012:829, 100 kohta).

– Arviointi nyt käsiteltävässä asiassa

247 Edellä esitetystä ilmenee, että jotta pitkäkestoinen hallinnollinen menettely voisi aiheuttaa riidanalaisen päätöksen kumoamisen tai sakon määrän alentamisen, tämän menettelyn kesto on pitänyt todeta liialliseksi.

248 Nyt käsiteltävässä asiassa hallinnollinen menettely jakautui neljään toisiaan seuraavaan vaiheeseen.

249 Ensimmäinen vaihe alkoi 9.1.2002, kun Bundeskartellamt toimitti komissiolle edellä 26 kohdassa mainitut asiakirjat, ja päättyi 30.9.2008 väitetiedoksiannon antamiseen.

250 Tällöin alkoi toinen vaihe (ks. edellä 37–42 kohta), joka päättyi alkuperäisen päätöksen tekemiseen 30.6.2010.

251 Ensimmäisen (edellä 10 kohdassa mainittujen) kanteiden joukon esittämisen jälkeen komissio teki 30.9.2010 ensimmäisen muutospäätöksen (ks. edellä 4 kohta) korjatakseen alkuperäisessä päätöksessä havaitsemiaan eri virheitä, mikä päätti hallinnollisen menettelyn kolmannen vaiheen.

252 Lopulta 4.4.2011 päättyi hallinnollisen menettelyn neljäs vaihe, kun komissio teki toisen muutospäätöksen, jolla se myönsi sakon määrän alennuksen yhtäältä ArcelorMittalille, ArcelorMittal Verderiolle, ArcelorMittal Fontainelle ja ArcelorMittal Wire Francelle ja toisaalta SLM:lle ja Ori Martinille (ks. edellä 6 kohta).

253 Aluksi on todettava, että kantajan esittämä kanneperuste koskee vain hallinnollisen menettelyn kahta ensimmäistä vaihetta.

254 Unionin yleinen tuomioistuin esitti 2.5.1991 annetun työjärjestyksen 64 artiklan mukaisina prosessinjohtotoimenpiteinä 17.12.2013 komissiolle kirjallisen kysymyksen saadakseen yksityiskohtaisen kuvauksen toimenpiteistä, joita se oli toteuttanut 19. ja 20.9.2002 toteutettujen tarkastusten jälkeen alkuperäisen päätöksen tekemiseen saakka.

255 Komissio noudatti tätä kehotusta unionin yleisen tuomioistuimen kirjaamoon 6.2.2014 jättämällään asiakirjalla.

256 Unionin yleisen tuomioistuimen kirjaamo toimitti komission vastauksen jäljennöksen kantajalle 7.2.2014.

257 Komissio esittää vastauksessaan yksityiskohtaisesti ja vakuuttavasti tehtävät, joita se on täyttänyt hallinnollisen menettelyn kuluessa, ja syyt siihen, että menettely kesti vuodesta 2002 vuoteen 2010.

258 Useat tekijät selittävät hallinnollisen menettelyn keston nyt käsiteltävässä asiassa.

259 Tältä osin on otettava huomioon kartellin kesto (yli 18 vuotta), sen erityisen laaja maantieteellinen ulottuvuus (kartelli koski suurinta osaa jäsenvaltioista), kartellin maantieteellinen ja ajallinen organisointi (46–58 kohdassa kuvatut eri klubit), eri klubien puitteissa pidettyjen kokousten määrä (yli 500), kyseessä olevien yritysten määrä (17), sakkoimmuniteettihakemusten määrä (ks. edellä 27 ja 32 kohta ja niitä seuraavat kohdat) ja tarkastusten aikana annettujen tai saatujen ja eri kielillä laadittujen asiakirjojen, jotka komission on pitänyt tutkia, erityisen suuri määrä, ylimääräiset tietopyynnöt, joita komission on pitänyt esittää kyseessä oleville eri yhtiöille kartellia koskevan ymmärryksen kehittyessä (ks. edellä 29 kohta ja sitä seuraavat kohdat ja 42 kohta ja sitä seuraavat kohdat), väitetiedoksiantojen vastaanottajien määrä (yli 40), työkielien määrä (8) sekä maksukykyä koskevat eri pyynnöt (14).

260 Komission toimittamien tietojen, jotka todistavat asian erityisestä monitahoisuudesta, perusteella unionin yleinen tuomioistuin arvioi, että huolimatta menettelyn kahden ensimmäisen vaiheen erityisestä pituudesta, sen ei voida katsoa olevan liiallinen. Tämän seurauksena komissio ei ole jättänyt noudattamatta menettelyn kohtuullista kestoa, ja viides kanneperuste on näin ollen hylättävä.

Kuudes kanneperuste, jonka Hit Groep esitti vastauskirjelmässään ja jonka mukaan komissio tukeutui sakon määrän laskennassa virheelliseen ajanjaksoon

Asianosaisten lausumat

261 Hit Groep väittää, että komissio esitti ensimmäisen kerran vastineen 23–25 kohdassa täydellisesti ja yksityiskohtaisesti, kuinka tämä laski sille määrätyn sakon määrän.

262 Se katsoo, ettei tämä laskentatapa ilmene väitetiedoksiannosta eikä riidanalaisesta päätöksestä.

263 Hit Groep väittää, että perusmäärä, johon komissio tukeutui laskeakseen sille määrätyn sakon määrän, on 30 584 561 euroa. Vastineen 25 kohdassa olevasta alaviitteestä lisäksi ilmenee, että tämä määrä vastaa ajanjaksolla 9.1.1996–19.9.2002 myytyjen omaisuuserien arvoa.

264 Tässä alaviitteessä todetaan seuraavaa:

”Kyse on ajanjaksolla 9.1.1996–19.9.2002 myytyjen omaisuuserien arvosta. Kunkin viidestä kartellijaksosta (1.1.1984–31.12.1985, 1.1.1986–14.12.1992, 15.12.1992–31.12.1993, 1.1.94–8.1.1996, 9.1.1996–19.9.2002) osalta komissio määritti myynnin arvon ja sitten kertoi sen kestoa heijastavalla kertoimella. Selvyyden vuoksi nämä myynnin arvot ilmoitetaan muutospäätöksellä päätöksen 935 perustelukappaleeseen lisätyssä taulukossa.”

265 Hit Groep toteaa lisäksi, että ensimmäisellä muutospäätöksellä lisättiin riidanalaisen päätöksen 935 perustelukappaleeseen taulukko, jossa sen nimeä ei kuitenkaan mainita.

266 Se väittää, että nämä täsmennykset esitettiin siis ensimmäisen kerran vasta vastineessa.

267 Hit Groep muistuttaa, että sen on katsottu olevan yhteisvastuussa rikkomisesta, johon Nedri syyllistyi 1.1.1998–17.1.2002, vaikka komissio tukeutui vahvistaakseen Nedrin myynnin arvon ajanjaksoon 9.1.1996–19.9.2002.

268 Se arvioi, että sille on tämän vuoksi määrätty sakko tuntuvasti pidemmän ajanjakson perusteella kuin ajanjakso, josta sen piti katsoa olevan vastuussa.

269 Sen mukaan niiden vuosien lukumäärä, joista yrityksen on katsottava olevan vastuussa, on otettava huomioon sakon määrää laskettaessa.

270 Hit Groep lisää vielä, että toisen muutospäätöksen 5 perustelukappaleesta ilmenee, että komissio katsoo emoyhtiöiden olevan yhteisvastuussa ”ainoastaan sakon siitä osasta, joka vastaa ajanjaksoa, jonka aikana emoyhtiö muodosti yhden ainoan yrityksen kyseessä olevien tytäryhtiöiden kanssa”, vaikka sille määrätty sakko on suurempi kuin Nedrille määrätty sakko.

271 Komissio kiistää nämä väitteet.

Unionin yleisen tuomioistuimen arviointi asiasta

272 Hit Groep pyysi 6.5. ja 26.7.2011 päivätyillä kirjeillä saada täydentää kanneperusteitaan saatuaan omien sanojensa mukaan tietoonsa tietoja, jotka liittyvät sakon määrän laskentatapaan ja jotka esitettiin ensimmäistä kertaa komission vastineessa.

273 6.5.2011 päivätty kirje toimitettiin määräajassa, joka Hit Groepille oli myönnetty vastauskirjelmän esittämistä varten ja joka päättyi 17.5.2011.

274 Komissio puolestaan väittää lähinnä, että kyseessä olevat tiedot olivat jo saatavilla sekä alkuperäisessä päätöksessä (927 perustelukappale ja sitä seuraavat perustelukappaleet) että ensimmäisessä muutospäätöksessä (930 ja 932 perustelukappale ja liitteessä oleva taulukko) ja että tämä kanneperuste on uusi ja sen vuoksi jätettävä tutkimatta.

275 Yhtäältä on todettava, että riidanalaisen päätöksen 930, 932 ja 933 perustelukappaleessa todetaan seuraavaa:

> ”930 Rikkomiseen osallistumisen kestosta esitettyjen huomautusten (ks. luvut VI ja VII) mukaan viimeinen rikkomiseen osallistumisen kokonainen tilikausi DWK:n osalta on 2000 ja tämän päätöksen kaikkien muiden adressaattiyritysten osalta 2001.
>
> – –
>
> 932 Kyseessä oleva maantieteellinen alue muuttui ajan myötä. Vuodesta 1984 vuoteen 1995 (Club Zurichin ajanjakso) se kattoi Saksan, Ranskan, Italian, Alankomaat, Belgian, Luxemburgin, Espanjan ja Itävallan. Vuodesta 1992 lähtien (Club Españan järjestelyiden puitteissa) siihen sisältyi myös Portugali. Vuodesta 1996 vuoteen 2002 (Club Zurichin kriisiajanjakso, jolloin valmisteltiin Club Europen kiintiöjärjestelyä, Club Europen ajanjakso ja laajentumisajanjakso) maantieteellinen alue kattoi samat maat kuin Club Zurichin ajanjaksolla, mukaan lukien Portugalin, Tanskan, Ruotsin, Suomen ja Norjan (ks. jaksot 9.1.1–9.1.5). Tämä otetaan huomioon myynnin arvoa laskettaessa, jolloin mukaan ei lueta Portugalissa ennen 15.12.1992 toteutettua myyntiä ja Tanskassa, Ruotsissa, Suomessa ja Norjassa ennen 9.1.1996 toteutettua myyntiä.

933 Komissio toteaa lisäksi, että Espanjassa, Itävallassa, Suomessa, Ruotsissa ja Norjassa toteutetun myynnin arvoa ei voida ottaa huomioon rikkomisen kokonaiskestossa, koska Espanja liittyi EY:hyn vasta 1.1.1986 ja ETA-sopimus tuli voimaan vasta 1.1.1994. Näissä maissa ennen 1.1.1986 ja 1.1.1994 toteutettua myyntiä ei siis oteta huomioon myynnin arvoa laskettaessa. Tätä seikkaa tutkitaan jaksossa 19.1.6.”

276 Lisäksi komissio totesi ensimmäisessä muutospäätöksessä seuraavaa:

”5) Päätöksen taustalla olevan myynnin arvoa koskevan laskelman selventämiseksi jaksossa 19.1.2 mainittujen eri ajanjaksojen osalta 935 perustelukappaleen lopussa olisi pitänyt esittää seuraavat seikat:

– –

— 9. Nedri (30.6.2009 päivätty vastaus):

— 1.1.1984–31.12.1985: 30 157 611 euroa

— 1.1.1986–14.12.1992: 30 389 997 euroa

— 15.12.1992–31.12.1993: 30 389 997 euroa

— 1.1.1994–8.1.1996: 30 389 997 euroa

— 9.1.1996–19.9.2002: 30 584 561 euroa”

277 Ensimmäisen muutospäätöksen 3 artiklan 22 kohdasta ilmenee lisäksi, että se on osoitettu Hit Groepille.

278 Komissio väittää näin ollen perustellusti, että kyseessä olevia tietoja ei ole saatettu Hit Groepin tietoon ensimmäistä kertaa vastineessa.

279 Hit Groep olisi todellakin voinut pyytää huomautustensa muokkaamista ensimmäisen muutospäätöksen seurauksena, mutta kahden kuukauden määräajassa.

280 Vaatimusten mukauttamista koskevan pyynnön tutkittavaksi ottaminen edellyttää kuitenkin, että se esitetään SEUT 263 artiklan kuudennessa kohdassa mainitussa määräajassa kanteen nostamiselle (tuomio 16.12.2011, Enviro Tech Europe ja Enviro Tech International v. komissio, T-291/04, Kok., EU:T:2011:760, 96 kohta ja tuomio 6.9.2013, Bank Melli Iran v. neuvosto, T-35/10 ja T-7/11, Kok., EU:T:2013:397, 55 kohta).

281 Nyt käsiteltävässä asiassa määräaika kanteen nostamiselle ensimmäisestä muutospäätöksestä oli selvästi päättynyt, kun kantaja esitti pyyntönsä 6.5.2011 päivätyllä kirjeellä.

282 Tästä seuraa, että tämä kanneperuste on jätettävä tutkimatta.

283 Se ei ole missään tapauksessa myöskään perusteltu, koska komissio katsoi Hit Groepille määrätyn sakon määrän laskennan osalta virhettä tekemättä, että myynnin arvo oli 30 584 561 euroa, ja tämän jälkeen kertoi tämän määrän kertoimella 4 ottaakseen huomioon sen rikkomisen keston, josta Hit Groep oli vastuussa. Toisin kuin kantaja väittää, sille ei nimittäin ole määrätty seuraamusta pidemmältä ajanjaksolta kuin se, josta sen on katsottu olevan vastuussa (ks. edellä 217 ja 226 kohta).

284 Kanneperuste on näin ollen hylättävä.

Seitsemäs kanneperuste, jonka mukaan unionin yleinen tuomioistuin ei ole noudattanut menettelyn kohtuullista kestoa

285 Kantaja väitti istunnossa lähinnä, että unionin yleinen tuomioistuin ei ollut noudattanut menettelyn kohtuullista kestoa sen kannetta käsitellessään ja että tästä on tehtävä johtopäätökset sen maksettavana olevan sakon määrän suhteen.

286 On todettava, että tällaista väitettä, kun se esitetään samassa kanteessa kuin väite, jota koskevan menettelyn osalta väitetään, ettei menettelyn kohtuullisen keston periaatetta ole noudatettu, ei voida ottaa tutkittavaksi.

287 Jos kanteesta lausuva tuomarikokoonpano tutkisi tämän väitteen, se joutuisi nimittäin lausumaan oman toimintansa virheellisyydestä tai laittomuudesta, mikä saattaisi herättää kantajassa perusteltuja epäilyksiä kyseisen kokoonpanon puolueettomuudesta (ks. tuomio 16.9.2013, CEPSA v. komissio, T-497/07, EU:T:2013:438, valitus vireillä, 268 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

288 Tämän vuoksi siitä, että unionin tuomioistuimet loukkaavat perusoikeuskirjan 47 artiklan toisen kohdan mukaista velvollisuuttaan ratkaista niiden käsiteltäväksi saatetut asiat kohtuullisessa ajassa, on määrättävä seuraamus unionin yleisessä tuomioistuimessa nostettavan vahingonkorvauskanteen yhteydessä (edellä 215 kohdassa mainittu tuomio Kendrion v. komissio, EU:C:2013:771, 94 kohta ja tuomio 26.11.2013, Groupe Gascogne v. komissio, C-58/12 P, Kok., EU:C:2013:770, 83 kohta).

289 Edellä esitetystä seuraa, että seitsemäs kanneperuste on hylättävä.

290 Kaiken edellä esitetyn perusteella yhtäkään kantajan esittämistä kanneperusteista ei voida hyväksyä. Kumoamiskanne on näin ollen hylättävä kokonaisuudessaan ilman, että nyt käsiteltävän asian olosuhteissa kantajalle määrättyä sakkoa olisi tarpeen muuttaa täyden harkintavallan nojalla.

Oikeudenkäyntikulut

291 Unionin yleisen tuomioistuimen työjärjestyksen 134 artiklan 1 kohdan mukaan asianosainen, joka häviää asian, velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut, jos vastapuoli on sitä vaatinut. Koska kantaja on hävinnyt asian ja komissio on vaatinut oikeudenkäyntikulujensa korvaamista, kantaja on velvoitettava korvaamaan komission oikeudenkäyntikulut.

Näillä perusteilla

UNIONIN YLEINEN TUOMIOISTUIN (kuudes jaosto)

on ratkaissut asian seuraavasti:

1) Kanne hylätään.

2) HIT Groep BV vastaa omista oikeudenkäyntikuluistaan, ja se velvoitetaan korvaamaan Euroopan komission oikeudenkäyntikulut.

Frimodt Nielsen Dehousse Collins

Julistettiin Luxemburgissa 15 päivänä heinäkuuta 2015.

Allekirjoitukset